

[Uvodnik](#)

/ Cvjetana Plavša-Matić

[Socijalno je poduzetništvo nov fenomen u razvoju modernih ekonomija](#)

/ prof. dr. sc. Gojko Bežovan /

[Kako krenuti putem samofinanciranja: pet studija slučaja](#)

/ Eva Varga /

[Socijalno poduzetništvo kao prilika za zapošljavanje beskućničkih skupina društva](#)

/ Sanja Čavec Kavicki /

[Socijalno poduzetništvo u istočnoj Slavoniji: rukotvorinama i ekopoljoprivredom protiv nezaposlenosti](#)

/ Sonja Vuković /

[Eko-socijalno tržišno gospodarstvo](#)

/ Josip Baotić /

[7 milijuna mikrokredita protiv siromaštva i gladi](#)

[Pojmovnik civilnoga društva: socijalna isključenost](#)

/ prof. dr. sc. Zoran Šućur /

[Cyberbullying u porastu zbog sve veće dostupnosti mnogobrojnih medija i slabe upućenosti roditelja o tim tehnologijama](#)

/ Hana Hrpka /

[Družba braće hrvatskoga zmaja - najplodonosnija građanska udruga u dvadesetom stoljeću](#)

/ Katarina Horvat/

[Iskustvo iz ringa kao kapital za razvoj socijalne filantropije](#)

/ Jasminka Filipas/

[Kvota izlova tuna udvostručena unatoč upozorenjima domaćih i međunarodnih udruga](#)

/ Zrinka Jakl/

[Luka Oman, Udruga Prijatelji životinja, Zagreb](#)

[Svinjokolje: kraj stoljetnoj tradiciji](#)

/ Luka Oman /

[Kakav je utjecaj globalizacije na siromaštvo i nejednakost u svijetu?](#)

/ dr. sc. Predrag Bejaković /

Dvije inicijative u zaustavljanju zaduženosti hrvatskih građana

/ Ruža Beljan /

Pitate/Odgovaramo

/ mr. sc. Marija Zuber, Računovodstvo i financije /

Sa svih strana

Mislite na dane koji dolaze! - Udruga osoba s invaliditetom Split

Uvodnik

Poštovane čitateljice i poštovani čitatelji,

pred vama je novi dvobroj časopisa *Civilnodruštvo.hr* koji smo posvetili temi socijalnoga poduzetništva.

Čitajući sve tekstove koji su pripremljeni za objavu u ovome broju prisjetila sam se jedne tvrdnje Hansa Christiana Andersena koji je jednom zgodom rekao da smatra da svi ljudi koji su imali sreću da u njihovu odgoju u ranome djetinjstvu sudjeluju djed i baka da moraju voljeti bajke. Do toga je došao polazeći od toga da je uobičajena praksa da djedovi i bake pričaju priče svojim unucima i taj sraz dviju generacija i dvaju tako različitih svjetova u kombinaciji s pričama koje imaju sretan kraj mora rezultirati nastankom jedne nove mitotvorne stvarnosti, one s kojom cijeli svoj život težimo pričama koje imaju sretan kraj.

I ne postoji taj poriv da se svijet učini boljim i ljepšim samo u onih koji vole bajke ili čitaju bajke, taj poriv da se osobnim doprinosom poboljša život ljudi i zajednice prisutan je brojnim znanstvenim, filozofskim, ekonomskim pravicima i inicijativama. Mnogi od nas su osobnim činom pokušali poboljšati stvarnost posebice onih koji su socijalno isključeni iz zdravstvenih, ekonomskih, društvenih ili bilo kojih drugih razloga.

Toj misiji usmjeren je i pojam i praksa socijalnoga poduzetništva kojem je posvećen ovaj broj časopisa. Prilozi u časopisu stavljaju taj pojam u kontekst ekonomskih paradigmi u svijetu i hrvatskoj posebno zanimljivo je sagledavanje socijalnoga poduzetništva u okviru djelovanja ocd u hr i dr zemljama.

Stoga ovu temu otvara članak koji obrazlaže pojam u pravnome, ekonomskome i socijalnome kontekstu. On govori o novom fenomenu u trećem sektoru modernih ekonomija, koji se razlikuje se od značajki tradicionalnog neprofitnog sektora, o poduzetništvu kojem nije cilj uvećanje profita nego socijalni ciljevi koji će se postići tim aktivnostima.

Pregled stanja ovoga područja alternativne ekonomije donose članci koji na ovaj fenomen gledaju s pozicije donatora, s pozicije udruge koja potiče razvoj socijalne ekonomije, te reportaža o jednom primjeru dobre prakse. Svakako će sliku o nastojanjima da se zadovolje socijalni ciljevi i da se pruže usluge koje je do sada tradicionalno pružala država dati reportaža o socijalnome poduzetništvu u Velikoj Britaniji.

Kako su usluge koje daje ovaj oblik poduzetništva vezane uglavnom za teško zapošljive ljude, za ljude koji su izključeni iz tržišta rada, u pojmovniku civilnoga društva donosimo objašnjenje i genezu razvoja pojma socijalne isključenosti.

Također da bismo fenomen nastanka socijalne ekonomije stavili u širi ekonomski kontekst donosimo tekst o ekosocijalnom tržišnom gospodarstvu kao konceptu u kojem će tržišna natjecateljska sposobnost, ekološka odgovornost i društvena pravednost, voditi prema održivom razvoju i budućnosti društva.

CD-u u prilogu ovoga broja sadrži najvažniji europski dokument o socijalnim pitanjima - Europsku socijalnu povelju koja je svojevrsan ekvivalent Europske konvencije o ljudskim pravima u području ekonomskih i socijalnih prava koje su potpisale članice Vijeća Europe.

Nadamo se da ćete tekstove objavljene u ovom broju sa zanimanjem pročitati te da ćete se odlučiti, ako to do sada još niste, na pretplatu na časopis. Podsjećamo da je časopis *Civilnodruštvo.hr* dvojezični dvomjesečnik kojeg izdajemo i u elektroničkom obliku na portalu www.civilnodrustvo.hr, i stranici Nacionalne zaklade za razvoj civilnoga društva <http://zaklada.civilnodrustvo.hr> dok je kao tiskovina dostupan isključivo u pretplati.

I na koncu, kao i do sada - pozivamo Vas na suradnju - upućivanjem prijedloga, mišljenja, vaših stajališta na telefaks broj 01/23 99 111 ili adresu e-pošte info@zaklada.civilnodrustvo.hr

Želimo vam sretan Božić i uspješnu 2007. godinu.

Ugodno Vam čitanje,

Cvjetana Plavša-Matić

SOCIJALNO PODUZETNIŠTVO I SOCIJALNA EKONOMIJA

Socijalno je poduzetništvo nov fenomen u razvoju modernih ekonomija

Socijalno je poduzetništvo nov fenomen u trećem sektoru modernih ekonomija i razlikuje se od tradicionalnoga neprofitnog sektora. Socijalno-poduzetnički sektor proizvodi dobra i usluge na trajnoj osnovi, primjerice, u djelatnostima socijalne integracije starijih koji su isključeni s tržišta rada, gdje nije moguće razviti gospodarsko-tržišnu djelatnost. Socijalnom poduzetništvu nije svrha maksimalizacija profita, pa tako ni raspodjela dobiti, ono u prvi plan stavlja proizvod i njegovu korist, a ne proces kojim se to postiže.

Suvremene rasprave u razvijenim zemljama naglašavaju ograničenost dosega države i tržišta u učinkovitom i djelotvornom obavljanju svih poslova iz njihova djelokruga. Države sve veći broj poslova, osobito pružanja javnih usluga, prepuštaju civilnim organizacijama. Mnogi mali poslovi u lokalnim zajednicama i na rubovima društva nisu isplativi za tržišno gospodarstvo. K tomu dio gospodarskih subjekata, radi uvjerljivosti i stjecanja potrebnog legitimiteta, proglašava i socijalne ciljeve koje želi postići. Sve veći prostor između države i tržišta popunjava se dakle novim inicijativama socijalne ekonomije, koja je prožeta socijalnim poduzetništvom.

Globalizacija kao poticaj razvoju socijalne ekonomije

U obrani pred procesima globalizacije čovječanstvo se dijelom vraća iskustvima iz razdoblja ranog kapitalizma. Solidarnost, uzajamnost i povjerenje u tom su vremenu bili ključni za organizaciju zadruga, štedionica i udruga kojima se branilo od lihvarskoga kapitalizma. Ključno je bilo iskustvo samoorganizacije i udruživanja u obrani zajedničkih interesa. Ti oblici organiziranja postojali su u razvijenim zemljama neprekidno, no često su bili marginalizirani. Renesansa takvih organizacija, posebno u razvijenim zemljama, stavlja na dnevni red važne razvojne perspektive i nudi primjere dobre prakse. Djelatnosti tih organizacija obuhvaćene

su pojmom *socijalna ekonomija*, a ona je pak utemeljena na socijalnom poduzetništvu. Riječ je dakle o privređivanju u poslovima u kojima se ne mogu ostvariti izdašni profiti, a u kojima istodobno treba voditi brigu o socijalnim ciljevima.

Organizacije koje prakticiraju socijalnu ekonomiju definirane su kao organizacije:

- koje su motivirane socijalnim svrhama
- koje su korisne za zajednicu u kojoj djeluju
- koje reinvestiraju svoju dobit u ispunjavanje socijalnih svrha
- čije aktivnosti imaju ekonomsku dimenziju
- kojima članovi upravnih odbora daju dodatnu snagu.

Socijalno poduzetništvo kao inovacija

Socijalno je poduzetništvo nova paradigma u pristupu održivom društvenom razvoju. Dees (1998), teoretičar socijalnog poduzetništva, govori da je ovdje riječ o kombinaciji težnja za ostvarivanjem socijalne misije s imidžem poslovnog svijeta. Razvojnim se socijalnim problemima pristupa na poduzetnički način. Tradicionalne socijalne institucije u tim su poslovima neučinkovite i neodgovorne. Očekuje se da će socijalno poduzetništvo, prožeto vrijednostima civilnog društva, razviti nov, prilagodljiv model i pridonijeti ukupnom društvenom razvoju.

Mnogi socijalni poduzetnici djeluju na tržištu te za svoje usluge zaračunavaju naknade. Socijalni poduzetnici podižu kredite za svoje programe i samim time prihvaćaju poduzetničke rizike. Države dijelom subvencioniraju kamate na takve kredite. Oni se k tomu natječu za donacije, volontere i druge oblike pomoći. Međutim, njihove doprinose nije uvijek lako i pouzdano mjeriti.

Dees drži da socijalni poduzetnici igraju ključnu ulogu u socijalnom sektoru na sljedeće načine:

- a) prilagođavanjem misije stvaranju i održanju vrijednosti
- b) prepoznajući i ustrajno promičući nove povoljnosti koje služe misiji
- c) uključujući se u proces stalnih inovacija, prilagodba i učenja
- d) djelujući smiono, bez ograničenja resursima koji su ovaj čas na raspolaganju
- e) pokazujući se osjetljivima za odgovornost prema dionicima kojima služe i prema ostvarenim rezultatima.

U mobilizaciji resursa za razvoj socijalnog poduzetništva, prema Eversu (2001), ključnu ulogu igra socijalni kapital. Civilna potpora projektima i organizacijama koji imaju socijalne ciljeve redovito se računa u tehničkim terminima primljenih donacija i volonterskog rada. Uloga nematerijalnih socijalnih i političkih čimbenika koji će izgraditi lokalnu javnost o socijalnim prioritetima i potrebama redovito je odlučujuća i pretpostavka je materijalnih potpora. Važnu ulogu u funkcioniranju socijalnog poduzetništva igra vodstvo. Karizmatički stil vođenja stvara osjećaj solidarnosti, komunikativnosti i drugačijeg okvira u kojemu treba razumjeti probleme, motivirati različite dionike, pridobiti nove članove i potpore.

Socijalno poduzetništvo, za razliku od tradicionalnih neprofitnih organizacija, svojim aktivnostima nije u većoj mjeri uključeno u aktivnosti zagovaranja ni u traženje donacija. Organizacije koje promiču socijalno poduzetništvo izravno su uključene u proizvodnju dobara i pružanje usluga na stalnoj osnovi.

Te su organizacije u svojem poslovanju izložene znatnomu ekonomskom riziku. Za razliku od drugih javnih institucija, njihov financijski status ovisi o naporima i sposobnostima članova i

zaposlenika da osiguraju odgovarajuće resurse.

Osim na angažiranju volontera i drugim nenovčanim priložima, taj se tip organizacija ipak temelji na minimalnim iznosima plaćenog rada.

Socijalno je poduzetništvo rezultat kolektivne dinamike koja uključuje ljude iz zajednice ili skupine koja dijeli interese i potrebe. Socijalno poduzetništvo glede upravljanja karakterizira predstavljenost i sudjelovanje korisnika i drugih dionika.

Projekti zaokupljeni integracijom, zapošljavanjem, socijalnim uslugama

Socijalnom poduzetništvu nije cilj maksimalizacija profita, pa tako ni raspodjela dobiti. Kao u slučajevima nekih zadruga, računa se s ograničenom raspodjelom ostvarene dobiti. Socijalno poduzetništvo služi lokalnoj zajednici ili specifičnoj skupini ljudi te promovira smisao za odgovornost na razini zajednice.

U slučaju Irske (O'shaugnessy, 2002) socijalno se poduzetništvo pokazalo sposobnim u pokretanju lokalnih razvojnih projekata. Posebno se iskazalo u projektima socijalnog uključivanja te je izravnim i neizravnim aktivnostima dovelo do rasta zaposlenosti. To je sektor u kojemu je rast zaposlenosti veći nego u gospodarstvu ili u državnim službama. Projekti socijalno-poduzetničkih organizacija uglavnom su zaokupljeni integracijom, zapošljavanjem ljudi koji imaju smanjene fizičke i socijalne sposobnosti, razvojem štedno-kreditnih zadruga, pružanjem socijalnih usluga, gradnjom socijalnih stanova i njihovim upravljanjem te aktivnostima različitih zadruga koje okupljaju poljoprivredne proizvođače ili pružatelje usluga.

Socijalno je poduzetništvo nov fenomen u trećem sektoru modernih ekonomija i razlikuje se od tradicionalnoga neprofitnog sektora. Socijalno-poduzetnički sektor proizvodi dobra i usluge na trajnoj osnovi u djelatnostima, primjerice, socijalne integracije starijih koji su isključeni s tržišta rada, gdje nije moguće razviti gospodarsko-tržišnu djelatnost. Za razliku od javnoga državnog sektora, ono pretpostavlja znatan gospodarski rizik i nije uvijek moguće povući jasnu granicu između djelovanja za opće dobro i tržišne koristi same organizacije (Defourny, 2001). Socijalno poduzetništvo u prvi plan stavlja proizvod i njegovu korist, a ne proces kojim se to postiže. Socijalna je akcija više poslovni nego politički proces i u tom se kontekstu više gleda na korisnike kao na potrošače nego kao na građane.

Radi poticanja razvoja socijalne ekonomije i socijalnog poduzetništva u razvijenim se zemljama donose posebni zakonski propisi (Münkner, 2006).

Što imamo od socijalne ekonomije u Hrvatskoj?

U našem iskustvu ova se tema javila s poticanjem programa *Income generation*. Dio udruga, osobito onih koje su okupljale ratne stradalnike, uz poticaje stranih donatora već je iskusio organizaciju programa privređivanja kako bi se ostvario dohodak kojim bi se pokrili troškovi rada. U tim su se programima mogle prepoznati ideje socijalnog poduzetništva. Rasprave na tu temu vođene su u Hrvatskoj još u drugoj polovini 1990-ih.

Postoje i primjeri gdje su organizacije civilnog društva svojim aktivizmom i okupljanjem lokalnih dionika, opet uz potporu stranih donatora, nakon dužih nastojanja i dobrog ozračja, dijelom pokrenule programe lokalnog razvoja. Dakle, udruživanje, dijalog, razmjena informacija i suradnja pridonose izgradnji povjerenja kao pretpostavke za programe socijalne ekonomije.

Dio inozemnih programa dijelio je određenim skupinama ratnih stradalnika domaće životinje i strojeve koji su mogli biti poticaji za priskrbljivanje potrebnih sredstava za život. U ovome se vide obrisi socijalne ekonomije, kao i u dijeljenju mikrokredita uz niske kamate kako bi se pokrenulo malo poduzetništvo.

Braniteljska je populacija dala poticaj razvoju socijalne ekonomije

Braniteljska je populacija udruživanjem u zadruge koje se bave različitom proizvodnjom također dala poticaj razvoju socijalne ekonomije.

Najrazvijenije oblike socijalnog poduzetništva moguće je kod nas naći u slučajevima kad privatne ustanove pružaju različite socijalne usluge. Primjerice, pružanje usluga starima koji za smještaj u ustanovu plaćaju dio troškova, dio plaća država, a ustanova dio sredstva za kvalitetniji rad može namaknuti i prikupljanjem donacija.

Prema iskustvima autora ovog teksta, najveći dio naših elita ne dijeli mogućnost razvoja neprofitnih stambenih organizacija kao veoma važnih dionika u socijalnim ekonomijama razvijenih zemalja.

U Hrvatskoj su rijetki i gotovo nepoznati slučajevi da su trgovačka društva istaknula socijalne ciljeve koje žele postići te da su u tom smislu u svoju misiju ugradili i komponentu socijalnog poduzetništva.

U procesu pridruživanja Hrvatske Europskoj uniji neobično je aktualna tema socijalnog poduzetništva i socijalne ekonomije. Postoje mnogobrojne potrebe i područja koja vane za socijalnim poduzetnicima. Za financiranje takvih projekata predviđeni su i izdašni fondovi. U tom kontekstu razvoj socijalne ekonomije i poticanje socijalnog poduzetništva treba staviti kao jedan od važnih prioriteta razvoja.

Literatura:

Dees, J.G. (1998) *The Meaning of Social Entrepreneurship*, www.the-ef.org/resources-Dees103198.html

Defourny, J. (2001) Introduction: From Third Sector to Social Enterprise, u: Borzaga, C., Defourny, J. *The Emergence of Social Enterprise*. New York: Routledge, (1-28).

Münkner, H. H. (2006) Legal Frameworks for Enterprises with Social Objectives- A Comparative Analysis, Conference- *Emerging Models of Social Entrepreneurship: Possible Paths for Social Enterprise Development in Central, East and South-East Europe*, September 28-29, Zagreb

O'Shaughnessy, M. (2002) *National Profiles of Working Integration Social Enterprises: Ireland*. EMES, European Research Network, WP no. 02/05. www.emes.net

Kako krenuti putem samofinanciranja: pet studija slučaja

Izvešće inozemnog donatora o stanju socijalnoga poduzetništva u Hrvatskoj

Gotovo sve projekte socijalnog poduzetništva u Hrvatskoj pokrenule su same organizacije civilnog društva, rijetko kada uz vanjsku potporu. One su odabrale aktivnost koja je najbolje odgovarale njihovim organizacijskim kapacitetima u smislu raspoložive stručnosti i minimalnih financijskih troškova osnivanja. Unatoč svim preprekama, organizacije civilnog društva u Hrvatskoj imaju vrlo pozitivno mišljenje o mogućnostima razvoja socijalnog poduzetništva.

Neprofitne organizacije civilnog društva u Hrvatskoj predstavljaju neovisan glas i interese društva i okoliša, promiču održivi razvoj i pomažu u prevladavanju problema siromaštva i socijalne isključenosti. Međutim, s druge strane, ove važne inicijative nemaju dovoljnu snagu s obzirom na izrazito slabu potporu lokalnih i međunarodnih dobrovoljnih izvora. U neprekidnoj potrazi za različitim izvorima financijskih prihoda i nastojanju da osiguraju trajni

priljev sredstava, mnoge hrvatske organizacije civilnog društva okreću se alternativnim, poduzetničkim strategijama (tj. strategijama "socijalnog poduzetništva") kako bi osigurale financijsku potporu donatora.

"Hibrid" socijalnog poduzetništva kombinira glavne prednosti neprofitne misije/vrijednosti s prednostima profitnog poduzetništva. Širenje i razvoj socijalnih poduzetništva diljem Hrvatske predstavljaju poticajnu mogućnost rješavanja potreba osobito marginaliziranih skupina i zajednica u državi. Kada im se osigura potrebna financijska i poslovna podrška za razvoj, socijalna poduzetništva pomažu osiguranju financijske održivosti lokalnih organizacija civilnog društva dok istovremeno, pružanjem mogućnosti za zapošljavanje/izobrazbu marginaliziranim pojedincima i zajednicama, pridonose lokalnom gospodarskom razvoju.

- Uloga međunarodnog financiranja: Tijekom 1990-ih godina, značajan broj međunarodnih donatora izdvajao je velik broj sredstava za međunarodne organizacije civilnog društva u svrhu provođenja projekata u Hrvatskoj. Takav je poticaj bio srdačno dočekan u vrijeme kada se civilni sektor suočavao s velikim neprijateljstvom vlade i gospodarstva koje je propadalo. Posredovanjem međunarodnih donatora osiguran je velik broj potrebnih sredstava i izgrađen kapacitet lokalnih organizacija civilnog društva u to vrijeme. Trenutačno je, međutim, većina organizacija međunarodnih donatora prestala sa svojim djelovanjem i napustila Hrvatsku (ili se za to spremaju).

- Korporacijska potpora: Do sada je nekolicina tvrtki u Hrvatskoj pomagala uglavnom humanitarna, ekološka, i kulturna nastojanja. Najveći dio sredstava izdvaja se za pokroviteljstvo sportskih momčadi. Hrvatska poduzeća odnedavno pokazuju napredak u izdvajanju sredstava za organizacije civilnog društva, iako strukturirana korporacijska potpora civilnom sektoru ostaje relativno niska naspram sve većih potreba.

- Kapacitet organizacija civilnog društva: Od promjene sustava 1990.g. puno je toga postignuto na području civilnog sektora u Hrvatskoj u smislu profesionalnog i stručnog kapaciteta. Danas postoje obrazovani i iskusni djelatnici organizacija civilnog društva u svakom od područja civilnog društva: ekološko područje, područje ljudskih prava, spolne problematike, mladenačkog rada, invaliditeta i razvoja civilnog društva samo su neka od područja. Ove organizacije civilnog društva imaju mogućnost iznijeti svoje programe općeg dobra bez potrebe za oslanjanjem na međunarodno posredovanje. U smislu održivosti, međutim, one su suočene sa svakodnevnom neizvjesnošću opstanka. Gotovo nijedna od njih nema osigurana osnovna financijska sredstva, zbog čega se oslanjaju isključivo na nesigurne priljeve sredstava od projekata. Dok su se strani donatori uglavnom povukli iz Hrvatske, alternativni izvori financiranja nisu stupili na njihovo mjesto.

Neprofitno poduzetništvo

Možda je razlog nužda, no sve veći broj hrvatskih organizacija civilnog društva usmjerava se tržištu u nastojanju da osiguraju sredstva za svoj rad putem prodaje usluga ili proizvoda.

Neke od poduzetničkih organizacija civilnog društva koje je NESsT zabilježio u Hrvatskoj prošle godine su:

Organizacija

Slap (Udruga za kreativni razvoj) osnovana je

Socijalno poduzetništvo(a)

Slap je udruga koja je početka svoga

2000.g. s ciljem pružanja potpore organizacijama civilnog društva, posebice onima u istočnom dijelu države, kako bi im se pomoglo u postizanju održivosti putem suradnje s državnim i poslovnim sektorima, i u razvoju socijalnog poduzetništva.

Udruga Slijepih utemeljena je 1955.g. na sisačkom području u središnjoj Hrvatskoj, s ciljem potpore obrazovanja, zapošljavanja i uključivanja slijepih u društvo.

Eko-centar "Caput Insulae - Beli" (ECCIB) osnovan je 1993.g. radi zaštite ugroženih bjeloglavih supova i očuvanja prirodne i kulturno-povijesne baštine otoka Cresa.

Zelena akcija osnovana je 1990.g. radi promicanja zaštite okoliša i prirode i promicanja održivog razvoja.

djelovanja organizacija socijalnog poduzetništva. Njezine glavne aktivnosti samofinanciranja obuhvaćaju pružanje izobrazbe i konzultantskih usluga nevladinim organizacijama, lokalnim vlastima i tvrtkama na teme vezane za organizacijski razvoj i neprofitno poduzetništvo.

Druga aktivnost udruge obuhvaća plasiranje i prodaju linije pletene robe na tržištu. Linijom pletene robe nastoji se povećati zaposlenost na način da se iskoriste vještine žena iz ratom zahvaćenih područja, kako bi im se pružilo zaposlenje koje one drugačije nisu u mogućnosti osigurati.

2001.g. Udruga je započela suradnju s malim obiteljskim poduzećem i počela proizvoditi drvene igračke i razne pribore koje su prodavali kupcima. Poduzetništvo pruža posao slijepim ljudima koji bi inače bili nezaposleni.

1995.g. ECCIB je započeo s ponudom smještaja volonterima i grupama učenika koji su posjećivali Centar. Poduzetništvo je danas uključeno i u poduzetništvo eko-turizma, te nudi obilaske Centra uz pratnju vodiča za turiste i učenike, a također se bavi i prodajom ulaznica za izložbe Centra i prodajom suvenira. Udruga Zelena akcija uvijek je prodavala robu s svojim logotipom. Organizacija je nedavno osigurala dugoročni zakup zgrade nekadašnje vojarne u odmaralištu na otoku Šolti. Zelena je akcija renovirala prostor kako bi ga mogla iznajmljivati za konferencije, sastanke, itd. pod NVO logotipom.

Trenutačno se većinom socijalnih poduzetništva pod rukovodstvom organizacija civilnog društva diljem Hrvatske upravlja ad hoc i neučinkovito, uz malo ili nimalo planiranja ili pripreme i uz nedovoljan pristup financijskom kapitalu i potpori potrebnoj za proširenje i napredak. Mnogo je razloga tomu, no jedan od ključnih je nedostatak mogućnosti, ljudskih potencijala i stručnog znanja potrebnog za poduhvat socijalnog poduzetništva (mnogi voditelji organizacija civilnog društva visokokvalificirani su u svom stručnom području - okoliš, invaliditet, socijalna pomoć - ali im nedostaje praktično poslovno obrazovanje).

Gotovo sva socijalna poduzetništva u Hrvatskoj pokrenule su same organizacije civilnog društva, rijetko kada uz vanjsku potporu. One su odabrale aktivnost koja je najbolje odgovarala njihovim organizacijskim sredstvima u smislu raspoložive stručnosti i minimalnih financijskih troškova osnivanja. Kada su potrebna sredstva za osnivanje nove organizacije,

financijski poticaj često pružaju donatori, većinom u obliku donacija za kupnju nekretnina, dugoročnih zakupa nekretnina i volonterskog rada. Općenito se sredstva za osnivanje nove organizacije osiguravaju iz tekućih projekata, rijetko (ako ikada) putem zajmova od banaka (koje su međutim sklone krivo smatrati socijalna poduzetništva rizičnima samima po sebi).

Unatoč ovim preprekama, organizacije civilnog društva u Hrvatskoj imaju vrlo pozitivno mišljenje o mogućnostima socijalnog poduzetništva. Organizacije civilnog društva općenito su svjesne da se međunarodni donatori povlače iz Hrvatske te da si ne mogu priuštiti opuštenost, s obzirom da bi time ugrozile svoju održivost. Većina organizacija također u socijalnom poduzetništvu vidi način izravnog ispunjenja misije svoje organizacije (osim samog prikupljanja novčanih sredstava za njeno održanje). Gotovo sva socijalna poduzetništva, poput onih istaknutih gore, su "vezana za misiju" - odnosno, samo poduzetništvo pridonosi njezinom "konačnom socijalnom cilju" - zapošljavanju marginaliziranih, očuvanju okoliša, ili bilo kojoj drugoj misiji organizacija civilnog društva.

Organizacije civilnog društva općenito se slažu da socijalno poduzetništvo pozitivno utječe na njihov ugled i pomaže im u djelotvornijem ostvarenju njihove misije. Organizacije civilnog društva navode im je bavljenje socijalnim poduzetništvom donijelo bolji ugled među njihovim korisnicima, u javnosti i među drugim dionicima. U nekim slučajevima NVO-i su naveli da im je samofinanciranje olakšalo pribavljanje sredstava iz vladinih izvora, zaklada ili korporacija. Povrh toga, njihova se organizacijska mogućnost povećala, zbog čega su bile u mogućnosti poboljšati kvalitetu pruženih usluga.

Hrvatski pravni okvir za socijalno poduzetništvo

Gotovo svim socijalnim poduzetništvima u Hrvatskoj upravlja se unutar pravne strukture organizacije civilnog društva, a nekoliko njih namjerava utemeljiti zasebnu profitnu jedinicu kako bi olakšale svoje poslovne poduhvate. Organizacije civilnog društva u Hrvatskoj imaju eksplicitno odobrenje za bavljenje trgovačkim djelatnostima, u skladu s "ograničenjem distribucije" (tj. sav višak prihoda ili profita mora se ponovno uložiti u socijalnu svrhu organizacije civilnog društva umjesto u bogaćenje dioničara). Organizacijama civilnog društva dopušteno je baviti se i aktivnostima vezanim za misiju i aktivnostima koje to nisu, no s obvezom izdvajanja cjelokupnog ostvarenog dohotka u organizacijske svrhe. U smislu poreznog postupka, organizacije civilnog društva ne podliježu plaćanju poreza na dohodak poduzeća na prihode ostvarene njihovim ekonomskim aktivnostima. Ukoliko, međutim, nadležna porezna vlast utvrdi da je organizacija civilnog društva, služeći se postupcima koji nisu u potpunosti pravilni, ostvarila "neopravdane prednosti na tržištu," organizaciji civilnog društva naplatit će se porez prema redovitoj tarifi poreza na dobit. U tom smislu, organizacije civilnog društva plaćale bi porez za dohodak od njihovih ekonomskih aktivnosti poput bilo kojeg "profitnog" poslovanja.

Iako je organizacijama civilnog društva po zakonu dopušteno baviti se trgovačkim djelatnostima, njihov djelokrug i opseg zasad nije definiran. U praksi se, stoga, organizacijama civilnog društva registracija može odbiti ukoliko njihovi statuti uključuju trgovačku djelatnost. Nadalje, pretjerana birokracija državne uprave postavlja dodatna opterećenja organizacijama civilnog društva koje se bave ili se planiraju baviti trgovačkom djelatnošću. To znači da pravni i upravni okviri u praksi zapravo ne podržavaju bavljenje

organizacija civilnog društva trgovačkom djelatnošću, što je temelj održivosti sektora u Hrvatskoj.

NESsT u Hrvatskoj

2005.g. NESsT je uveo svoj Fond za poslovne pothvate i u Hrvatsku te sada nudi individualnu pomoć i radionice socijalnog poduzetništva većem broju hrvatskih organizacija civilnog društva. Među organizacijama koje surađuju s NESsT-om su:

Razvoj zajednice

Organizacija za građanske inicijative (OGI)

Misija: OGI, organizacija za razvoj zajednice osnovana 1992.g., bavi se područjima ljudskih prava, građanskog sudjelovanja, i potpore organizacijama civilnog društva.

Socijalno poduzetništvo: OGI pruža usluge upravljanja financijama malim i srednjim neprofitnim poslovima u ciljnim regijama, uz podršku koja obuhvaća sve od osnovnog knjigovodstva do naprednog upravljanja financijama.

Utjecaj: Socijalno će poduzetništvo pružiti prijeko potrebnu specijaliziranu potporu hrvatskim organizacijama civilnog društva, tj. sveobuhvatne i profesionalizirane usluge upravljanja financijama. Poboljšavanje kapaciteta takvih organizacija na taj će

Okoliš

Zelena Akcija

Misija: Zelena akcija zalaže se za promicanje održivog razvoja i zaštitu okoliša putem javnog sudjelovanja u razvoju politike.

Socijalno poduzetništvo: Organizacija će u Zagrebu otvoriti "Centar za okoliš" s kafeterijom u kojoj će se posluživati organski obroci i brze zakuške (za unutra ili van), i s pultom za informiranje na kojem će se moći dobiti informacije o programima i aktivnostima usmjerenima ka očuvanju okoliša.

Utjecaj: Socijalno će poduzetništvo pružiti potporu lokalnim organskim poljoprivrednicima koji će kafeteriju opskrbljivati proizvodima; poticati će potrošnju ekološki održive hrane; i obrazovat će posjetitelje o važnim pitanjima očuvanja okoliša Hrvatske.

način ojačati i profesionalizirati
sektor civilnog društva i
omogućiti veći utjecaj misije.

U suradnji s Akademijom za obrazovni razvoj (AED CroNGO) u ožujku 2007.g. NESsT će objaviti izvještaj o trenutnom stanju socijalnog poduzetništva u Hrvatskoj, vodič za pravni i regulatorni okvir za socijalno poduzetništvo te pet analiza slučaja lokalnog samofinanciranja. NESsT-ov *"Get Ready, Get Set: Starting Down the Road to Self-Financing" (Priprema, pozor, kreni: Kako krenuti putem samofinanciranja)*, priručnik za početnike koji pomaže neprofitnim organizacijama da odluče može li im (i kako) pokretanje ili proširivanje socijalnog poduzetništva pomoći da dosegnu financijske ciljeve i ciljeve misije, također će biti preveden i objavljen na hrvatskom jeziku.

U ožujku 2007. NESsT i AED zajednički organiziraju konferenciju o socijalnom poduzetništvu na kojoj će biti predstavljene publikacije o socijalnom poduzetništvu koje su pripremili NESsT i AED, a također će se održati i praktična predavanja o primjerima razvoja socijalnog poduzetništva u Hrvatskoj. Konferencija će obuhvatiti niz radionica i rasprava, kao i seminar o zajedničkoj filantropiji.

www.nesst.org

Socijalno poduzetništvo kao prilika za zapošljavanje beskućničkih skupina društva

Velika Britanija - primjer socijalnog poduzetništva

Ujedinjeno Kraljevstvo Velike Britanije i Sjeverne Irske (UK) kolijevka je industrijske revolucije i danas je među gospodarski najvažnijim zemljama svijeta. Ujedno je vodeći primjer razvoja i afirmacije socijalnog poduzetništva, koje promiču mnogobrojne britanske neprofitne organizacije. Među njima su *New Economics Foundation (NEF)*, *United Kingdom Social Investment Forum (UKISF)* te *Social Enterprise London (SEL)*.

Nova ekonomija koja služi ljudima i planetu

New Economics Foundation (NEF) neovisna je zaklada koja pod sloganom "razmišljaj i čini" pokušava inspirirati i promicati razvoj koncepta stvarnoga ekonomskog blagostanja i jednakosti za sve ljude. Ta zaklada želi stvoriti novu ekonomiju koja će pokušati redefinirati svijet i napredak. Cilj joj je, kako ističu, poboljšati kvalitetu života promičući inovativna rješenja koja unaprjeđuju samu ekonomiju, okoliš i područje socijalne politike.

NEF radi sa svim slojevima društva u Velikoj Britaniji i na međunarodnoj razini, u suradnji s javnim ustanovama, vladama, pojedincima, tvrtkama i visokoškolskim ustanovama u svrhu boljeg razumijevanja među ljudima i stvaranja strategija promjena.

Aktivno djeluje u rješavanju gospodarskih, socijalnih i ekoloških problema provodeći praktične pilotne projekte i mnogobrojna istraživanja te kampanje i javne rasprave kojima je cilj povećati javnu svijest o potrebi socijalne i gospodarske jednakosti te očuvanja okoliša. NEF okuplja oko sebe sve organizacije i tvrtke koje mogu potaknuti dugoročne promjene u društvu.

Promicanje i poticanje socijalno odgovornog investiranja

United Kingdom Social Investment Forum (UKSIF) mreža je institucija za odgovorno društveno ulaganje, a glavni joj je cilj promicanje i poticanje razvoja i pozitivnih učinaka koje je donijelo odgovorno društveno ulaganje među investitorima registriranim u Velikoj Britaniji.

U UKSIF-u vjeruju kako svi materijalni, socijalni, ekološki i etički problemi trebaju biti integrirani u standardne prakse investiranja te da pojedinačni ulagači trebaju biti u mogućnosti prikazati te vrijednosti u svojim investicijama.

Forum kojemu je cilj bio ujediniti različite struje društveno odgovornog ulaganja otvoren je na nacionalnoj razini 1991. kako bi djelovao kao fokus i glas industrije. Među više od 250 članova UKSIF-a nalaze se samostalni i institucionalni menadžeri, financijski savjetnici, istraživači društveno odgovornog ulaganja, konzultanti, sindikati, trgovine, banke, financijske institucije za razvoj zajednice, nevladine organizacije te pojedinci zainteresirani za društveno odgovorno ulaganje.

Uz prikaz UKSIF-ova programa i rada u parlamentu, Forum priprema članke i sastanke za članove te koordinira širok spektar zbivanja, od malih seminara do konferencija o temama koje se odnose na cjelokupni spektar zanimanja na polju društveno odgovornog ulaganja. Ujedno djeluju na području edukacije šire javnosti i vlada o društveno odgovornom ulaganju.

UKSIF potiče mirovinske fondove da prihvate odgovorno ulaganje, a ove je godine prvi put u Velikoj Britaniji uveo dvogodišnji program koji promiče mjere za odgovorno ulaganje u mirovinske fondove. To je prva inicijativa takve vrste i trebala bi ohrabriti kompanije koje su vodeće u korporativnoj društvenoj osjetljivosti da razmotre i probleme okoliša i socijalna pitanja pri svojim investicijama u mirovinske fondove.

Socijalno poduzetništvo Londona (SEL) - prepoznatljiva i vodeća zajednica

Social Enterprise London (SEL) predstavlja srce i glas socijalnoga poduzetničkog sektora Londona. Promiče zajedništvo, najbolju praktičnu pomoć, zagovaranje i razvoj te izravan rad s pojedincima, organizacijama i regionalnim vlastima kako bi se pomoglo u učinkovitoj realizaciji vizije socijalnog poduzetništva.

Social Enterprise London radi na tome da London postane jedna od vodećih socijalnopoduzetničkih zajednica. Njihov je cilj promocija Londona kao najprepoznatljivije zajednice socijalnog poduzetništva, vodeće u državi.

SEL je specijalizirana agencija koja promiče najbolje prakse i razvoj vještina za sektor socijalnog poduzetništva. Financira se mješavinom zarađenoga i dobivenoga, darovanog prihoda. Njihovi su glavni financijeri Londonska agencija za razvoj (*London Development Agency*) i *Association of London Governments*. Danas postoji oko 15 tisuća socijalnopoduzetničkih organizacija u Velikoj Britaniji, od kojih oko tri tisuće i tristo djeluje u Londonu.

Među mnogobrojnim SEL-ovim programima model socijalnog poduzetništva za rješavanje problema beskućnika u Velikoj Britaniji zaslužuje pozornost.

Socijalno poduzetništvo otkriveno kao korak naprijed za inovativne beskućničke organizacije

Naime, prema izvještaju s projekta *Access to Enterprise* (A2E), koji je proveo SEL, financiranje iz vladinih izvora nije dovoljno za većinu beskućničkih, socijalnih i dobrotvornih organizacija. Navedeni izvještaj donosi prikaz studije slučaja dviju vrlo uspješnih beskućničkih organizacija *Big Issue* i *Street Shine*, koje od osnutka ostvaruju prihode baveći se socijalnim poduzetništvom.

Glavni način ostvarivanja prihoda organizacije za beskućnike *Big Issue* jest prodaja časopisa i novina na ulicama Londona. Druga organizacija koja brine za beskućnike *Street Shine* ostvaruje prihode zapošljavajući beskućnike u pružanju usluga popravaka i čišćenja cipela, a nedavno su svoje usluge proširili i na pranje automobila. Obje organizacije posluju i s velikim tvrtkama u Londonu, a svoje proizvode i usluge nude i svim ljudima na ulicama Londona. Smatraju da je socijalno poduzetništvo puno bolji oblik pomoći beskućnicima nego prihodi od raznih darovatelja koje je teško pronaći i na koje se ne može dugoročno računati. Prema izvještaju *Access to Enterprise* (A2E) SEL-a, od vitalna je značenja prepoznavanje poduzetničkih atributa beskućnika, ali je pritom važno te attribute realno sagledati i ne preuveličavati ih.

- Otkrića u izvještaju vrlo su zanimljiva i korisna za sve koji se bave problemom beskućnika, ali i za sve volonterske organizacije. Međutim, važno je zapamtiti da socijalno poduzetništvo nije veličina koja odgovara svima i da nije čarobni štapić za rješenje problema u financiranju. Neke će organizacije otkriti da im to savršeno odgovara, ali ostalima neće biti prikladno, što se može razumjeti. Organizacijama koje su zainteresirane za nastavak primjene socijalnopoluzetničkog pristupa financiranju taj izvještaj može poslužiti kao pravi izvor poslovnih savjeta - rekla je Allison Ogden-Newton, izvršna ravnateljica SEL-a i urednica izvještaja *Access to Enterprise*.

Projekt *Access to Enterprise* - primjena socijalnog poduzetništva u rješavanju problema beskućnika

Organizacija Socijalno poduzetništvo Londona (SEL), u suradnji s organizacijom *Off The Streets and into the Work* (OSW) i uz financijsku potporu programa *Change Up*, predvodila je istraživanje *Access to Enterprise* (A2E), osmišljeno kako bi zblížilo operatere u beskućničkom sektoru.

Projekt A2E pružao je ciljanu pomoć organizacijama članicama VCS-a (*Voluntary and Community Sector*) u Londonu, koje su radile na problemu beskućnika. Projekt je uočio zajedničke karakteristike i naglasio glavne trendove na temelju iskustava izabranih beskućničkih organizacija u Londonu uključenih u socijalno poduzetništvo. Spajajući zainteresirane strane kako bi razmijenile informacije, projekt je stavio naglasak na zajedničke zapreke na putu do uspjeha. Gdje je bilo moguće, predložio je primjerena rješenja za probleme koji su bili ustanovljeni. A2E imao je sveobuhvatne ciljeve poboljšanja rada organizacija uključenih u projekt te prikupljanje spoznaja koje bi mogle biti od koristi sektoru beskućnika te široj javnosti.

Troškovi beskućnika 24 tisuće funta na godinu

Posljednji utjecajni i neovisni pokušaj kvantifikacije troškova postojanja beskućnika u Velikoj Britaniji predstavlja studija *How Many, How Much* Instituta *Crisis and the New Policy*. Studija je prvi pokušaj da se zbroje ukupni troškovi koji bi se mogli uštedjeti smanjivanjem broja beskućnika upravo takvim socijalnopoluzetničkim projektima koji zapošljavaju beskućnike

na njima primjeren način.

Prema toj studiji, u Velikoj Britaniji trenutačno živi 380.000 beskućnika. Realni troškovi države za beskućnike procjenjuju se na 24 tisuće funta na godinu. Taj golemi iznos mogao bi se smanjiti ovakvim projektima.

I u Americi je bilo pokušaja gradskih dužnosnika i akademske zajednice da se izračunaju troškovi koje pojedini gradovi izdvajaju za beskućnike. Iako je američki sustav drukčiji, došlo se do zaključka da se najveći broj boravaka i liječenja u bolnicama u New Yorku odnosi na beskućnike.

Cijena beskućništva u financijskom smislu, ali i cijena koja se plaća socijalnom, ljudskom i moralnom izolacijom tih ljudi te naponi SEL-a da beskućnici steknu radne vještine i da se ponovno uključe u društvo čine glavne smjernice za razvoj projekta *Access to Enterprise*.

Javnost u Velikoj Britaniji podupire što više primjera etičkog poduzetništva čiji je profit usmjeren za razvoj dobrobiti svih ljudi, a osobito socijalno ugroženijih skupina. Britanski primjer pokazuje da je razvoj socijalnog poduzetništva nezaobilazan i prosperitetan ekonomski model.

- Ljudi koji su uključeni u razvoj proizvoda ili usluga koje prodaju zadovoljnom i raznovrsnom tržištu smatraju to vrlo uzbudljivim - kaže izvršna ravnateljica SEL-a Allison Ogden-Newton - a kada to povežete sa spoznajom da postižete široku društvenu korist, morate uživati u osjećaju da ste dobri u svojem poslu, ali i da stojite na visokoj moralnoj poziciji.

Socijalno poduzetništvo u istočnoj Slavoniji: ruktovrinama i ekopoljoprivredom protiv nezaposlenosti

DOPRINOS ORGANIZACIJA CIVILNOG DRUŠTVA ALTERNATIVNOJ EKONOMIJI

Nakon nekoliko ciklusa edukacije o socijalnome poduzetništvu koju je organizirala udruga Slap, nekoliko seminara, te uz individualnu savjetodavnu pomoć pri izradi poslovnih i marketinških planova, 15 je udruga u Slavoniji i Baranji učinilo prve poduzetničke korake. Najveći uspjeh je prva nagrada za suvenir grada Osijeka, koju je dobila polaznica edukacije Mira Anić, predsjednica udruge Zvono iz Belog Manastira .

Socijalno je poduzetništvo ekonomski koncept u nastajanju - ono je način razmišljanja, iskorak poduzetništva u područje socijalne skrbi i obratno, pokušaj da socijalna skrb nađe svoje mjesto u privređivanju. Dok se u većini razvijenih zemalja svijeta o socijalnom poduzetništvu govori kao o alternativni, jednome od načina zbrinjavanja onih kategorija ljudi koje teško nalaze posao, u nekim zemljama, poput Francuske, socijalno poduzetništvo u očima stvaratelja javnih politika dobiva prednost i postaje trend kao poduzetništvo 21. stoljeća. Je li u francuskom slučaju opredjeljenje za socijalno poduzetništvo istinsko i ostvarivo, prati li ga dovoljno provedbenih instrumenata i poticajnih programa, tek će budućnost pokazati.

Udruga za kreativni razvoj *Slap* iz Osijeka od samog osnutka 2000. bavi se socijalnim poduzetništvom. U više projekata *Slap* u svojoj regiji pokušava promicati i zagovarati socijalnu ekonomiju kao način alternativne ekonomije te stručnom potporom jačati

kapacitete pojedinaca, udruga, obrtnika i malih poduzetnika, i to poglavito kad je riječ o samozapošljavanju, kako bi se potaknula vlastita održivost.

Kao vlastit oblik neprofitnog poduzetništva, *Slap* je razvio Edukacijski centar, kojemu je svrha osnažiti udruge i pomoći im da otkriju vlastit potencijal i pronađu primjeren način stjecanja dohotka, koji će ih, uz nevelika ulaganja iz postojećih resursa, dovesti barem korak bliže održivosti. Tako je pokrenut program POMAK, kojemu je namjera ojačati održivost 20-ak udruga razvijanjem vlastita modela neprofitnog poduzetništva.

POMAK prema održivosti 15 udruga iz Slavonije i Baranje

Neprofitno poduzetništvo postalo je tako izazov ne samo *Slapu* nego i za 20-ak udruga s područja Osječko-baranjske i Vukovarsko-srijemske županije. U nekoliko ciklusa i razina edukacije koju je organizirao *Slap* i uz dva seminara, stvaranje trenerskog tima, savjetodavnu pomoć pri izradi poslovnih i marketinških planova, 15 je udruga u Slavoniji i Baranji, iako vrlo oprezno, ipak učinilo prve poduzetničke korake. Riječ je naizgled o jednostavnim pothvatima kao što je iznajmljivanje opreme, računalna edukacija, organizacija dječjih radionica i zabava, izrada i prodaja rukotvorina i sl. No kako je posrijedi isključivo volonterski rad članica i članova udruga, bez dovoljno resursa i vremena, svi su ti projekti zahtijevali dugotrajan trud, predanost i ulaganje cijele organizacije, ali i vanjsku potporu - stručnu i financijsku - koju je pružao *Slap*.

Treba naglasiti da u slučaju neprofitnog poduzetništva nije riječ o zarađivanju novaca, koji bi udruge na bilo koji način rasporedile u svoju korist. Ovo je oblik samostalnog stjecanja dohotka, koji se nužno usmjerava na pokrivanje troškova redovita poslovanja, najčešće režijskih troškova (jer upravo njih donatori nerado plaćaju) te ulaganje u nove projekte koji ne nailaze na razumijevanje donatora, a ključni su za ostvarenje misije organizacije.

Udruga nezaposlenih iz Osijeka - primjer dobre prakse u regiji

Primjer dobre prakse u istočnoj Slavoniji zasigurno je Udruga nezaposlenih iz Osijeka, koja se nakon početnih mjeseci lutanja i traženja na civilnoj sceni, u nastojanju da ostvari misiju svoje organizacije - zapošljavanje nezaposlenih - okrenula socijalnom poduzetništvu. Prema riječima Miroslava Levakovića i Nataše Surla, udruga je uspjela ostvariti dobre rezultate upravo posredovanjem u zapošljavanju svojih korisnika na povremenim i privremenim poslovima. Tako je udruga osnovala dva poduzeća: *Usluge*, d.o.o., tvrtku registriranu za usluge čišćenja, selidbe, pomoćne poslove u poljoprivredi i sl., te Agenciju za povremeni posao, d.o.o. Zbrajanjem svih sati rada dobiva se fascinantna brojka od stotinjak stalno zaposlenih na puno radno vrijeme godišnje. Naravno, ideju je bilo moguće provesti uz razumijevanje i potporu nekoliko poduzeća koja nude poslove članovima Udruge nezaposlenih (HEP, *Hrvatske šume*) te Grada Osijeka i Osječko-baranjske županije. Kako i priliči, udruga odvaja gospodarsku djelatnost od svojih redovitih aktivnosti te je zato i osnovala poduzeće koje danas uspješno posluje, redovito isplaćuje plaće, od dobiti financira rad udruge s opremljenim uredom, organizira informatičke tečajeve za nezaposlene te dodjeljuje stipendije za školovanje djece svojih korisnika. Iako cijela ova priča izgleda jednostavno i logično, iza nje stoji prije svega dobra ideja, a onda i puno sati rada, puno

energije uložene u pregovaranje, puno umijeća, dobre volje te puno razumijevanja ključnih vodećih ljudi u svim sudioničkim partnerskim organizacijama.

Priča u nastajanju - etnobrend

Kako se udruga *Slap* godinama susretala s udrugama i građanskim inicijativama koje su činile žene, koje pod pojmom poduzetništva podrazumijevaju ponajprije izradu tradicijskih rukotvorima, udruga je s nekoliko talentiranih i motiviranih predstavnica izradila poslovne i marketinške planove za plasman njihovih rukotvorina. Već je na početku bilo jasno da taj projekt može uspjeti samo udruživanjem pa je, u suradnji pet obrta i pet udruga, pokrenut program stvaranja etnobrenda. U okviru projekata kao etnobrend se nastoje pripremiti i promovirati te plasirati na tržište proizvodi ručne izrade koji zadovoljavaju visoke standarde kvalitete i slavonske tradicijske baštine radi poticanja socijalnog zapošljavanja, održivosti udruga i malih obiteljskih obrta. Projekt je prošao sve školske faze sudioničkog planiranja: određena su načela međusobne suradnje, prihvaćeni su kriteriji kvalitete, odabrani su reprezentativni proizvodi od kojih se izrađuju kolekcije, organizirano je zajedničko sudjelovanje na desetak prigodnih sajmova, izrađen je dio promotivnog materijala, istraženo je tržište te je projekt poslan na adrese nekoliko potencijalnih izvora financiranja. Ideja je da *Slap* preuzme brigu za stvaranje etnobrenda, pozicioniranje i plasman odabranih proizvoda, a uz pomoć dizajnera i etnologa proizvodi i kolekcije dobivaju novi izgled. Treba reći i da je u okviru nedavno završenog natječaja Grada Osijeka za originalni suvenir Mira Anić, predsjednica udruge *Zvono* iz Belišća, dobila prvu nagradu za suvenir Grada Osijeka. Njezine kreacije sastavni su dio etnobrenda, a kako je stručna komisija očito prepoznala njihovu tradicijsku i uporabnu vrijednost, otvaraju se novi putovi plasmana za te visokovrijedne rukotvorine. Uz odgovarajuću financijsku potporu, etnobrend bi se tijekom 2007. mogao proširiti na tržištu i postati dobar model socijalnog poduzetništva, koji osigurava prihod udrugama, vodi ih većoj održivosti i ujedno osigurava prihod ženama koje na tržištu rada teško pronalaze posao.

Ekopoduzetništvo - oblik zapošljavanja mladih u ruralnim područjima

Jedan od modela socijalnog zapošljavanja jest i program ekopoduzetništva koji *Slap* provodi u suradnji s *Biopom* i *Eko-centrom Mavrović*, a uz financijsku potporu talijanske fondacije UNIDEA. Svrha je projekta samozapošljavanje mladih u ruralnim područjima te poticanje ekološke proizvodnje. Provodi se na četiri lokacije u tri slavonske županije: Osječko-baranjskoj, Vukovarsko-srijemskoj i Požeško-slavonskoj. Polaznici dobivaju potporu u dva ciklusa i dvije razine edukacije (40+20 sati), i to i iz područja organske proizvodnje i iz poduzetništva. Prva je razina edukacije opća i potencijalne ekopoduzetnike uvodi u poduzetništvo i upoznaje ih s načelima i tehnologijom organskog uzgoja hrane. Druga je razina specijalizirana i tu se polaznici opredjeljuju za pojedinu vrstu proizvodnje te u 5 radionica dobivaju ciljana znanja iz područja proizvodnje kojim će se baviti. Osim toga, prolaze intenzivnu edukaciju o pristupima tržištu te **izrađuju marketinške i poslovne planove** za svoje poduzetničko poslovanje. **Dobar poslovni plan sastavni je dio zahtjeva** za dodjelu mikrokredita u iznosu od 3000 do 10.000 eura, koji se predaje udruzi *Slap*, a korisnicima se njime osigurava inicijalni kapital za pokretanje proizvodnje. Svim je korisnicima sve vrijeme trajanja projekta osigurana konzultantska pomoć iz područja tehnologije proizvodnje i iz poduzetničkog poslovanja, kao svojevrsan poduzetnički centar specijaliziran za male proizvođače ekološke proizvodnje, koji pružaju udruga *Slap* i drugi

partneri u projektu. Na taj način stvara se infrastruktura i model potpore za održivo samozapošljavanje, prije svega mladih u ruralnim područjima, čime se osigurava i njihov ostanak na selu.

Izazovi na putu socijalnog zapošljavanja

Kako bi takvih i još uspješnijih priča bilo više, potrebno je smisleno i odgovorno stvarati uvjete za njihovo nastajanje, jer je malo vjerojatno da će ubrzano nicati neželjeni, sami od sebe. U tom smislu potrebno je:

- u zakonodavnom smislu osigurati različite poticajne mjere i olakšice za one organizacije koje će svojim djelovanjem pridonositi vlastitoj održivosti, osobito socijalnom zapošljavanju
- sustavno raditi na izgradnji kapaciteta i stvaranju infrastrukture potpore stvaranjem referentnih centara potpore te osnivanjem regionalnih i nacionalnog foruma za socijalno poduzetništvo
- osigurati financijska sredstva za početna ulaganja u socijalno poduzetništvo i za održivost u kasnijim razvojnim fazama poduzetničkog poslovanja
- poticati poslovni sektor da se aktivnije uključuje u programe socijalnog zapošljavanja sufinanciranjem programa neprofitnog poduzetništva i osiguravanjem pristupa tržištu te pružanjem mentorskih usluga organizacijama koje se bave neprofitnim poduzetništvom
- njegovati i promovirati primjere dobre prakse te javno pohvaljivati i nagrađivati najuspješnije socijalne poduzetnike.

EKOSOCIJALNO-TRŽIŠNO GOSPODARSTVO

Josip Baotić*, dipl. oec. kib., direktor tvrtke INTERCON d.o.o.

*Autor je počasni je član Hrvatske akademske udruge, Club of Europe i Europske poduzetničke akademije. Dopredsjednik je Hrvatske udruge malih i srednjih poduzetnika (UMIS), predsjednik Ekosocijalnog foruma Hrvatske, član predsjedništva Ekosocijalnog foruma Europe i član inicijativne skupine pokreta za svjetski mir, pravednost i održivi razvoj te sunositelj koncepta Globalni Marshallov plan.

EUROPSKI MODEL ZA OSMIŠLJAVANJE PRAVEDNIJE GLOBALIZACIJE

Polazeći od temeljnih odrednica ekosocijalnoga tržišnoga gospodarstva: tržišne natjecateljske sposobnosti, ekološke odgovornosti i društvene pravednosti, vodeći svjetski

stručnjaci današnjice na tom području (prof. dr. Ernst Ulrich von Weizsäcker, prof. dr. dr. Franz Josef Radermacher i dr.), već 1990-ih osmišljavaju koncept održivog razvoja i za budućnost sposobnog društva. Nasuprot neoliberalnomu modelu koji se urušava, tj. razuzdanom turbokapitalizmu koji svojom agonijom stvara tmurne odnose i nemirna vremena, ovaj je europski koncept jasan putokaz i svjetionik prema održivom razvoju i budućnosnom društvu.

Polazeći od toga da je najviši smisao svekolikoga ljudskog djelovanja, pa i društveno odgovornog poslovanja i poduzetništva, njegov prinos društvu u svrhu ostvarivanja održivog razvoja, u ovom članku želim obrazložiti i argumentirati tezu o neodrživosti globalizacije u obliku turbokapitalizma te iznijeti europsku alternativu globalizaciji u koncepciji ekosocijalno-tržišnoga gospodarstva. Na kraju je i nekoliko promišljanja o hrvatskom putu u Europsku uniju.

1. (NE)ODRŽIVOST GLOBALIZACIJE U OBLIKU TURBOKAPITALIZMA (NEOLIBERALIZMA)

Dosadašnji procesi globalizacije, kojima je osnovni cilj postizanje slobodnog protoka novca, robe i ljudi na našem planetu i koji su vođeni i ostvarivani prema neoliberalnomu modelu, doveli su, posebice u posljednjih 10-15 godina, do pojave razuzdanog turbokapitalizma, koji se sada i sâm nalazi pred slomom, a svojom agonijom stvara tmurne odnose i nemirna vremena u svijetu.

Budući da taj model postavljene ciljeve globalizacije može dugoročno postići, posebice njegov najvažniji cilj - **slobodno kretanje ljudi** u svrhu stvaranja stvarnoga uljuđenoga humanoga globalnog društva, možemo ustvrditi da takav put globalizacije nije poželjan za većinu svjetskog stanovništva i da je kao takav nesposoban za budućnost. Stoga možemo govoriti o neodrživom stanju takva globalnog društva, a mnoge činjenice to zorno potvrđuju, primjerice:

- više od 50% pučanstva (tri milijarde) raspolaže s manje od dva USD na dan, dakle gladuje, te od gladi na dan umre oko 30.000 ljudi
- sve je više superbogatih - samo 250 najbogatijih na svijetu raspolaže s više od 50% cjelokupne imovine
- u svijetu 7% pučanstva čine vjerovnici, a 93% dužnici
- pljačka prirodnih zaliha, koje su nastajale milijunima godina (nafta i sl.), a bit će potrošene za samo nekoliko naraštaja, čak i po cijenu ratova, uništavanja okoliša i zdravog života, i to sve u službi brzog zgrtanja golema profita bogatih na račun siromašnih i dolazećih naraštaja
- nepravedni okvirni uvjeti (pravila, propisi, zakoni i sl.) u globalnom poslovanju, koji su osmišljeni u središtima moći, posebice financijske (Svjetska banka, Međunarodni monetarni fond, Svjetska trgovinska organizacija i dr.) u korist moćnih na račun nerazvijenih
- informacija - kao put do spoznaje i istine - sve je više u službi neistine, tj. marketinške potpore održavanju povlastica moćnih
-

30.03.2006.

neviđeno povećanje znanja, posebice novih znanja, ali istodobno sve više znanja (više od 35%) upotrijebljenoga protiv čovjeka i kvalitete njegova života (ratovi, terorizam, vandalizam, droga.).

2. CJELOVITA KONCEPCIJA - Ekosocijalno-tržišni model održivi razvoj i budućnosno društvo

EKOSOCIJALNO-TRŽIŠNI MODEL počiva na temeljnim odrednicama: **okoliš, društvo i tržišno gospodarstvo**, koje su međusobno organski povezane, odnosno duboko prožete, u svrhu ostvarivanja snažne natjecateljske sposobnosti, društvene pravednosti i partnerstva te obzirnog korištenja prirodnim zalihama. Temeljni koncept modela opisan je u knjizi dr. Josefa Rieglera *Ekosocijalno-tržišno gospodarstvo*.

ODRŽIVI RAZVOJ podrazumijeva onaj oblik ljudskog promišljanja i djelovanja koji omogućuje i osigurava dugoročni, višenaraštajni razvoj gospodarskih djelatnosti i društva te mirnog suživota uz svrhovito korištenje (bez iscrpljivanja) naslijeđenih zaliha i života u prirodi, posebice razvoj ljudskog čimbenika na planetu Zemlji. (Opširnije u glasovitom djelu prof. Franza Josefa Radermachera o promišljanju budućnosti *Ravnoteža ili razaranje*).

BUDUĆNOSNO DRUŠTVO (društvo sposobno za budućnost), za razliku od tzv. razvijenoga kapitalističkoga, tj. vlasničko-potrošačkoga društva, predstavlja onaj oblik organizacije (su)života na planetu Zemlji u kojem ljudska vrsta smisao i svrhu svojeg postojanja i djelovanja stavlja isključivo u službu stvaranja novih vrijednosti, tj. koristi za sve korisnike svih dobara na planetu.

3. EKOSOCIJALNO-TRŽIŠNO GOSPODARSTVO - Europski put kao svjetski model

Ovaj je koncept već tijekom 1980-ih osmislio **dr. hc. Josef Riegler**, tadašnji ministar i vicekancelar Austrije te jedan od najdosljednijih promicatelja i sljedbenika središnje zamisli i znanstvenih zasada **prof. Ludwiga Erharda***.

U skladu s temeljnim odrednicama tog modela: tržišnom natjecateljskom sposobnošću, ekološkom odgovornošću i društvenom pravednošću; vodeći svjetski stručnjaci današnjice na tom području (**prof. dr. Ernst Ulrich von Weizsäcker, prof. dr. dr. Franz Josef Radermacher i dr.**) već 1990-ih osmislili su koncept održivog razvoja i budućnosnog (za budućnost sposobnog) društva.

*) Prof. Ludwig Erhard bio je najpoznatiji član Frajburške škole i tvorac koncepta socijalno-tržišnog gospodarstva, koji je od 1950-ih dugotrajno i vrlo uspješno ostvarivan u mnogim europskim zemljama (npr. njemačko i austrijsko gospodarsko čudo), a temeljio se na njegovoj središnjoj misli: "Suvremeno je tržišno gospodarstvo ono koje ispunjava socijalne i društvene obveze, vrednuje osobnost i potiče značenje pojedinca te nagrađuje djelotvornost, a ne tržišno gospodarenje neoliberalnog pljačkanja, 'slobodne igre snaga' i sličnih fraza."

Nasuprot neoliberalnom modelu koji se urušava, tj. razuzdanom turbokapitalizmu koji svojom agonijom stvara tmurne odnose i nemirna vremena, ovaj je europski koncept jasan putokaz i svjetionik prema održivom razvoju i budućnosnom društvu.

Prema začetniku tog koncepta dr. Riegleru, "Europa se nalazi pred povijesnim ispitom glede odgovornosti za osmišljavanje pravednije globalizacije. Za taj cilj trenutačno ne postoji nijedan model koji bi bio uvjerljiviji od modela ekosocijalno-tržišnog gospodarstva".

Pri osmišljavanju politike u idućih 10-20 godina predstoje pritom dva golemo izazova o kojima ovisi budućnost cijelog čovječanstva: **perspektivnost** u smislu održivosti civilizacije i **spособnost očuvanja mira** na temelju pravednosti i poštivanja ljudskog dostojanstva.

Socijalno-tržišno gospodarstvo bilo je tako uspješno upravo zato što je borbu interesa između kapitala i rada zamijenilo ujedinjavanjem interesa tih dviju snaga. To je bio povijesni kvalitativni skok, a danas je potreban daljnji korak.

Ekosocijalno-tržišno gospodarstvo logičan je daljnji razvoj socijalno-tržišnog gospodarstva u skladu s potrebama 21. stoljeća.

Ekonomija, socijalna pitanja i ekologija tvore novi **strateški trokut** 21. stoljeća.

- **Snažno gospodarstvo sposobno za natjecanje** u skladu je s ciljem Lisabonskog procesa Europske unije iz 2000., koji predviđa da se Europa razvije u najdinamičniji gospodarski prostor temeljen na znanju, održivom razvoju i subsidijarnom ustrojstvu.

Za ostvarenje tog cilja potrebna su veća ulaganja ne samo u učinkovit obrazovni sustav nego i u istraživanje i razvoj. Treba nam jaka konkurencija radi sprječavanja negativnih sila na tržištu poput monopola, kartela i tzv. globalnih igrača, koji bi svjesno mogli ignorirati nacionalne propise ili propise EU-a.

Velik posao predstoji na raznim razinama EU-a, a prije svega nacionalnim parlamentima i vladama, kad je riječ o ukidanju nepotrebnih gospodarskih barijera, opterećenja i troškova uzrokovanih prevelikim brojem zakona, uredaba i birokracijom.

Ekosocijalno-tržišno gospodarstvo zahtijeva državna ustrojstva s manjim brojem hijerarhijskih struktura, ali zasigurno ne i slabu državu!

- **Socijalna pravednost** iznimno je složena zadaća koja zahtijeva veliku kreativnosti i mnogobrojne inovacije. To počinje već pri klasičnoj socijalnoj, zdravstvenoj i obiteljskoj politici, koja zbog demografskih promjena, tj. sve starijeg stanovništva, i novih migracijskih pokreta zahtijeva nove odgovore na području zakonodavstva, financiranja i svojevrsne simbioze državnih sustava socijalnog osiguranja, privatne skrbi, zajedničkih mreža i potpore obiteljima u odgoju i njezi.

Socijalna solidarnost u 21. st. sve više znači i jačanje socijalne povezanosti u Europi te razvoj Globalnoga Marshallova plana radi ostvarivanja socijalne pravednosti za čovječanstvo koje je sve više globalno umreženo.

- **Ekologija** u smislu održive zaštite životnog prostora, okoliša i zaliha za sve buduće naraštaje predstavlja vjerojatno najveći izazov: prelazak od civilizacije koja je previše eksploatirala ograničene izvore na civilizaciju održivosti, koja će moći trajno opstati.

U tu svrhu potrebna je snažna politika, spremna na donošenje odluka na različitim razinama, radi postavljanja ispravnih pokazatelja cijena, troškova, tarifa, poreza i davanja kako bi jake tržišne snage iznenada djelovale **u korist** održivosti.

Na razini EU-a i u najvećem broju država u Europi pod različitim se nazivima i s različitim naglascima prakticira tržišno gospodarstvo u socijalno prihvatljivim okvirnim uvjetima i uz poštivanje propisa o očuvanju okoliša.

Europa se na taj način pozitivno razlikuje od sjevernoameričkih ili istočnoazijskih modela.

Pritom se ne smije previdjeti da su i europske države u posljednjih 10-15 godina pale pod utjecaj neoliberalnih ideja, u okviru OECD-a i WTO-a, pod pritiskom protoka kapitala te suvremenih trendova u politici i gospodarskim znanostima.

U svrhu što djelotvornijeg ostvarivanja programa **Ekosocijalno-tržišno gospodarstvo - europski put kao svjetski model**, nužno je stvoriti sljedeće pretpostavke:

- **Ustrojiti** Svjetsku trgovinsku organizaciju (WTO) kao sredstvo poštenoga tržišnog natjecanja
  - **Osmisliti nov poredak** međunarodnih i globalnih financijskih tržišta
  - **Uvesti pošteno oporezivanje** u cijelom svijetu
  - **Poštivati cjelovit pristup s istim prioritetom** različitim međunarodnim sporazumima i ugovorima (o gospodarstvu, trgovini, financijama, socijalnim pitanjima, očuvanju okoliša i dr.)

- **Osmisliti i ostvariti projekt Globalni Marshallov plan** s odgovarajućim izvorima financiranja, posebice uz djelotvorno sudjelovanje Svjetske banke, Međunarodnoga monetarnog fonda, različitih organizacija UN-a i dr.

4. HRVATSKI PUT U EU I SVIJET - danas i sutra

S urušavanjem komunističkoga modela, bježeći od najnehumanijega eksperimenta koji je nad ljudskom vrstom ikad počinjen, unatoč nekim specifičnostima u nas (našega lažnog samoupravljanja), Hrvatska se (kao i većina tzv. tranzicijskih zemalja) vrlo brzo i nepromišljeno našla u snažnom zagrljaju promicatelja i glavnih pokretača upravo opisanoga neoliberalnog modela. Što zbog njihova zavodjenja, što zbog vlastita samozavaravanja da ćemo stvoriti vlastitu elitu (koja to ni po čemu nije niti može postati, bar ne tako brzo i ne svojim zaslugama), Lijepa je naša skočila na rep umirućem dinosaurusu, tj. turbokapitalizmu koji propada, te je, družeći se s njime, poprimila i njegova najgora obilježja: duboko raslojavanje društva na malen broj superbogatih (ubrzano prisvajanje tuđe imovine i zasluga) i sve veći broj supersiromašnih, kratkoročnost pogleda i razvoja, naraštajnu neodgovornost, korupciju i dr.

Trgujući s vragom, često prodajemo svoju dušu, zatiremo dostojanstvo, prenosimo odgovornost na druge i time urušavamo svoju suverenost i samosvojnost. Dakle, Lijepa naša (sada još maloljetna) ponovo se nalazi - modelski - u lošem društvu i na pogrešnom putu! Što nam je činiti? Moramo osmisliti i ostvariti **drugu tranziciju**, moramo sići sa stranputice, moramo poći novim putem s novim modelom - **iz neoliberalnog turbokapitalizma u ekosocijalno-tržišni model** - s novim strateškim partnerima i mentorima (iskrenim prijateljima) u svijetu.

7 milijuna mikrokredita protiv siromaštva i gladi

Bangladešaninu Muhammadu Yunusu Nobelova nagrada za mikrokreditiranje siromašnih

Potaknut sudbinom jedne siromašne žene koja se pokušavala baviti proizvodnjom namještaja, ali je svu zaradu morala davati za kamate kredita koji je podigla za taj posao, Muhammad Yunus, tada još sveučilišni profesor, sredinom 1970-ih došao je na ideju da osnuje banku koja će siromašnima davati kredite s malom kamatom i dužim počekom. Do svibnja ove godine kredit je dobilo 6.740.000 korisnika.

Godine 1976. osnovao je *Grammen banku*, koja danas, kako piše na njezinim internetskim stranicama, ima 2259 poslovnica u više od 70.000 sela, čime pokriva oko 86 posto teritorija Bangladeša. Do svibnja ove godine kredit je dobilo 6.740.000 korisnika, a banka se koristi jamstvom interesnih skupina koje si međusobno pomažu u provođenju projekata.

Cilj je potaknuti proizvodnju i zaposlenost

Za razliku od drugih banaka, gdje tražitelj kredita mora doći u banku kako bi zatražio kredit, službenici ove banke odlaze na teren i procjenjuju način na koji se neki posao ili projekt za opće dobro može unaprijediti. Cilj je potaknuti proizvodnju i zaposlenost, školovanje djece i mladih, očuvanje okoliša te razvoj civilnog društva. Osim mikrokredita, banka odobrava i stambene kredite te financira razvoj poljoprivrede, ribarstva, sustav natapanja te razvoj mnogih industrija.

Bangladeš, ali i neke druge južnoazijske zemlje koje primjenjuju ovaj način kreditiranja,

danas više nisu zemlje koje se spominju samo u kontekstu ekstremnog siromaštva i gladi, a napor ovoga šesdesetšestogodišnjeg ekonomista i bankara prepoznat je i u svijetu, zbog čega mu je ove godine dodijeljena Nobelova nagrada za mir. Nagradu je dobio, kako je ocijenila komisija u Oslu, za uspješan gospodarski i socijalni razvoj siromašnih slojeva društva. Yunusu to nije prva međunarodna nagrada. Dobio je, među ostalim, i nagradu Svjetske organizacije za hranu (FAO), a programe su mu poduprli i Svjetska banka te domaće i međunarodne organizacije za razvoj.

Dokazao da banke mogu opstati i s malim kamatama

Kako se može pročitati u mnogim tekstovima objavljenima na internetu, Yunusa, koji se inače obrazovao u SAD-u, boljelo je siromaštvo vlastita naroda i činjenica da su banke s lihvarskim kamatama od stanovništva izvlačile i ono malo bogatstva koje su imali te tako kočile svaki razvoj. On je dokazao da banke mogu opstati i razvijati se i s veoma niskim kamatama ako ulažu u razvoj. Yunus nije glumio velikog humanitarca, kakve obično imamo prilike vidjeti, uz obvezatnu fotografiju u novinama i s informacijom o davanju velikog novca, za koji se često ne zna gdje zapravo završi. Jednostavnije rečeno, nije dijelio milostinju, nego je omogućio da s malim potporama ljudi razviju vlastit posao, a time i ukupno gospodarstvo.

Velik poticaj ženskom poduzetništvu

Također, za razliku od mnogih razvijenih zemalja, u kojima se samo deklarativno daje potpora ženskom poduzetništvu i gdje su feminističke organizacije vrlo glasne, Yunus je bez ikakve pompe i priče o ravnopravnosti spolova kreditima poticao upravo razvoj ženskog poduzetništva. Koliko je u tome uspio, govori i podatak da su korisnici kredita najviše žene.

Yunusova banka procjenjuje u što vrijedi ulagati

U Yunusovu se načinu kreditiranja mogu prepoznati oblici kreditiranja koji se u razvijenim zemljama (kod nas su tek u začetku) mogu dobiti preko tzv. *capital venture* fondova, s time da njegova banka, za razliku od fondovskog kreditiranja, ne ulazi u vlasničku strukturu onoga tko uzima kredit. *Capital venture* fondovi naime, jednako kao i Yunusova banka, procjenjuju u što vrijedi ulagati i, za razliku od komercijalnih banaka, spremni su financirati i projekte u začetku. Dobit izvlače tako što ulaze u vlasničku strukturu, u kojoj u pravilu ostaju tri do sedam godina. Yunus profit stvara na malim kamatama, ali tek nakon što dužnik uspije u poslu, što je ipak velika razlika od svega onoga što znamo o kreditiranju i onoga što trenutačno imamo u Hrvatskoj.

POJMOVNIK CIVILNOGA DRUŠTVA: SOCIJALNA ISKLJUČENOST

Biti isključen ne znači samo biti bez prihoda ili materijalnih resursa već i imati smanjene ili posve prekinute socijalne veze, odnosno izgubiti svoje mjesto u društvu. Često se isključenost vidi kao začarani krug koji je sastoji od nezaposlenosti, siromaštva i socijalne izolacije.

Kratak historijat pojma socijalne isključenosti

Pojam socijalne isključenosti razvija se u posljednjih tridesetak godina. Treba reći da su

razvijene industrijske zemlje ušle u recesijsko razdoblje potkraj 1970-ih godina. Otad je za te zemlje karakterističan rast nezaposlenosti i dohodovnih nejednakosti, povećalo se siromaštvo, proširili su se stari i pojavili neki novi socijalni problemi. Povećao se broj ljudi koji žive u socijalnoj nesigurnosti, koji ovise o raznim državnim ili nedržavnim programima pomoći te koji nemaju nikakav oblik socijalne zaštite. Od 1970-ih godina sve se češće raspravlja o fenomenima kao što su *novo siromaštvo*, *nova nezaposlenost* i *novi rizici*. Upravo je pojam socijalne isključenosti trebao upozoriti na ove nove socijalne probleme i na povezanost između različitih procesa u društvu: ekonomskih, socijalnih, političkih i dr. Pojam socijalne isključenosti francuskog je podrijetla. Sam izraz *isključeni* (franc. *les exclus*) pripisuje se Rénéu Lenoiru, koji je 1970-ih bio državni tajnik za socijalna pitanja u francuskoj vladi. On je 1974. godine objavio knjigu pod naslovom *Isključeni, svaki deseti Francuz (Exclus, un Français sur dix)*, u kojoj pojam socijalno isključenih nije jasno definiran, ali se, prema svemu sudeći, odnosio na osobe koje nisu bile pokrivene tradicionalnim sustavom socijalne zaštite. Lenoir priznaje da zasluge za invenciju termina treba pripisati izdavaču, koji je od nekoliko ponuđenih za naslov knjige izabrao baš *isključeni* (jedan od alternativnih naslova bio je i *druga Francuska*). Međutim, neki autori navode da se termin *isključeni* pojavljuje i prije toga, sredinom 1960-ih, ali je njegovo značenje tada bilo bitno drugačije od onoga koje je danas prihvaćeno (tada se isključenost odnosila na pojedince koji su marginalno participirali u ekonomskom rastu, odnosno na "one koje je rast zaboravio"). Lenoir je razvio ideju *socijalne neprilagođenosti*, pojam koji se razlikovao od ekonomskoga ili dohodovnog siromaštva. Među isključene je ubrojio sljedeće kategorije: mentalno retardirane, fizički neprilagođene (hendikepirane i osobe s invaliditetom) te socijalno neprilagođene (ovisnike, delinkvente, zlostavljanu djecu, alkoholičare, psihijatrijske bolesnike, nezaposlene, ljude sklone samoubojstvu, marginalne i asocijalne osobe). Među isključene nije uvrstio siromašne. On je smatrao da je siromaštvo samo jedan od hendikepa koji dovode do neprilagođenosti i na kraju do isključivanja. Isključenost zahvaća sve kategorije društva, sve socijalne slojeve i sve dobne skupine. Nijedna obitelj, pa bila ona radnička, iz srednje ili više klase, ne može jamčiti da djeca iz nje neće postati ovisnici, delinkventi ili da neće pobjeći od kuće. Čini se da je različitim skupinama koje je Lenoir svrstao u isključene zajedničko to da su ovisile o sektoru socijalnih usluga i što su trebale (institucionalnu) pomoć socijalnog sektora.

Nakon Francuske pojam prihvaćaju i institucije EU-a

Očito pod utjecajem Francuske, pojam socijalne isključenosti poslije prihvaćaju institucije EU-a, koje su odigrale važnu ulogu u njegovu razvoju i širenju. EU je naime otvorio put za ulazak pojma socijalne isključenosti u međunarodni prostor i institucionalno uveo taj pojam u politički i istraživački govor, namećući ga zemljama s različitim jezičnim i kulturnim tradicijama. Europska komisija prvi put spominje pojam isključenosti u jednome svojem dokumentu iz 1988., pred kraj tzv. drugog programa za borbu protiv siromaštva. Već iduće godine Vijeće ministara donijelo je rezoluciju o "borbi protiv socijalne isključenosti". Tijekom provedbe trećeg programa borbe protiv siromaštva 1989.-1994. pojam socijalne isključenosti prihvaćen je kao distinktivan koncept, različit od pojma siromaštva. U 1990-im godinama provodi se snažnija integracija socijalne politike EU-a, što je utjecalo na oblikovanje zajedničke strategije u borbi protiv socijalne isključenosti - tzv. model otvorene koordinacije (*open method of coordination - OMC*). Središnja uloga pojma socijalne isključenosti u okviru tzv. europskoga socijalnog modela potvrđena je tijekom 1990-ih i početkom novog tisućljeća mnogobrojnim dokumentima (ugovori iz Maastrichta, Amsterdama, Nice, Socijalni protokol, laekenski pokazatelji i dr.).

1996. pojam ulazi u područje prava

U 1989. godini pojam socijalne isključenosti postao je sastavni dio preambule Europske socijalne povelje (temeljni dokument Vijeća Europe o socijalnim pravima), a izmijenjena ili revidirana Socijalna povelja iz 1996. uvela je jedno novo pravo - "pravo na zaštitu od siromaštva i socijalne isključenosti".

Iako rasprave o socijalnoj isključenosti nisu posve ograničene na zemlje EU-a, isključenost je primarno europski ili "eurocentrični" koncept. Istraživači i političari u zemljama trećeg svijeta više se oslanjaju na stare koncepte siromaštva, nejednakosti, marginalnosti i "perifernog kapitalizma", a dominantni koncepti u američkoj i anglosaksonskoj istraživačkoj i političkom govoru i dalje su siromaštvo, marginalnost, potklasa i socijalna ovisnost.

Pojam socijalne isključenosti pojavljuje se u hrvatskim stručnim publikacijama sredinom 1990-ih. Dosad je na hrvatskom jeziku objavljeno razmjerno malo radova o toj temi, a ti su radovi ponajprije konceptualno-teoretske naravi. U Hrvatskoj se termin socijalne isključenosti najčešće rabio pri opisivanju položaja nekih društvenih skupina, kao što su siromašni, nezaposleni, mladi, stari ili Romi.

Problemi definiranja socijalne isključenosti

Iako se termin isključenosti rabi vrlo često, treba reći da njegovo definiranje predstavlja teškoće. Mnogi se slažu da je pojam socijalne isključenosti maglovit, nejasan i višeznačan. Neki tvrde da je nov samo po imenu, ali ne i sadržajno, te da se uglavnom poklapa s klasičnim pojmovima siromaštva, marginalnosti i diskriminacije. Učestalo korištenje pojmom isključenosti nije rezultiralo njegovom zadovoljavajućom jasnoćom.

Zasad ne možemo govoriti o usuglašenoj i općeprihvaćenoj definiciji socijalne isključenosti. Mnoge ideje vezane za isključenost formulirane su u službi jezika politike. Socijalnu isključenost treba shvatiti prije kao tzv. kišobranski pojam nego kao pojam koji se može precizno operacionalizirati. Zbog širine pojma sve su definicije isključenosti obilježene stanovitom arbitrarnosti i ovise o idejnim i teoretskim polazištima autora. Jednostavno rečeno, među socijalno isključene možemo ubrojiti one članove društva koji ne mogu participirati u normalnim aktivnostima građana tog društva jer im to onemogućuju čimbenici izvan njihove kontrole (isključenost kao nepotpun pristup pravima građanskog statusa). Drugim riječima, socijalna isključenost implicira nepriznavanje osnovnih prava ili onemogućivanje pristupa pravno-političkom sustavu koji je nuždan za realizaciju tih prava. Prava koja proizlaze iz građanskog statusa važna su pretpostavka osiguranja zdravstvene zaštite, osnovnog obrazovanja ili materijalnog standarda. Isključenost se ne može definirati izvan društvenoga konteksta jer se situacije i životni uvjeti pojedinaca i skupina mogu analizirati tek u odnosu na ostatak društva.

Socijalna je isključenost višedimenzionalan pojam koji povezuje materijalne i nematerijalne aspekte životnog standarda. Ljudi mogu biti isključeni iz različitih područja društvenog života: posla, obrazovanja, stanovanja, socijalnih veza, poštovanja i dr. Isključenost iz jednog područja može imati za posljedicu isključenost iz drugih područja (tzv. spirala nesigurnosti). Biti isključen ne znači samo biti bez prihoda ili materijalnih resursa već i imati reducirane ili posve prekinute socijalne veze, odnosno izgubiti svoje mjesto u društvu. Često se isključenost vidi kao začarani krug koji se sastoji od nezaposlenosti, siromaštva i socijalne izolacije. Doprinos je koncepta socijalne isključenosti u tome što je ojačao one pristupe koji nastoje dokazati da se problemi društvene participacije ne mogu svesti samo na nedostatak materijalnih resursa. Potrebno je istražiti i druge uzročnike nesudjelovanja ili nepotpunog sudjelovanja u društvenom životu, kao što su diskriminacija, kronična bolest, geografska

lokacija, kulturni identitet i sl. Materijalni resursi i dalje ostaju ključni čimbenik nesudjelovanja, ali oni nisu jedini.

Iskustva u borbi protiv socijalne isključenosti u zemljama EU-a i Hrvatskoj

EU je pokazao izraženo zanimanje za mjere socijalnog uključivanja od Lisabonskog vijeća (2000.), posebice kroz OMC. Zahvaljujući OMC-u, uspostavljeni su zajednički ciljevi u borbi protiv siromaštva i socijalne isključenosti na razini Unije (iskorjenjivanje siromaštva do 2010.), predviđena je izrada zajedničkih memoranduma o socijalnom uključivanju (JIM) te nacionalnih akcijskih planova o socijalnom uključivanju (NAP) u kojima države članice definiraju političke prioritete u području siromaštva i socijalne isključenosti te oblikuju mjere nacionalne politike u postizanju zajedničkih ciljeva; ustanovljeni su mehanizmi izvješćivanja o postignućima nacionalnih politika i razmjeni iskustava; prihvaćen je popis pokazatelja socijalne isključenosti (tzv. leakenski pokazatelji). Sve države članice te one koje pretendiraju na članstvo u EU-u obvezne su izraditi JIM i NAP za dvogodišnje razdoblje. Gotovo sve zemlje EU-a uvele su tzv. minimalni dohodak (visina dohotka koji država jamči svakomu svojem državljaninu).

Zemlje EU-a međusobno se razlikuju u pogledu pristupa kad je u pitanju socijalna isključenost. Neke zemlje članice imaju vlastite definicije socijalne isključenosti. Tako je Velika Britanija ustanovila poseban međuvladin Odjel za socijalnu isključenost (*Social Exclusion Unit*). Francuska je jedinstvena po tome što je 1998. donijela Zakon protiv isključenosti kojim se svima jamči pravo na dostojan životni standard. U Francuskoj i Belgiji uobičajena je praksa potpisivanja "ugovora o socijalnoj integraciji" između predstavnika vlasti i nekih kategorija korisnika državne pomoći. U Francuskoj je posebice popularan program minimalnog dohotka za uključivanje (*revenu minimum d'insertion - RMI*), u sklopu kojega se država ugovorno obvezuje nezaposlenomu ili siromašnom pojedincu isplatiti minimalni dohodak, s time da on mora preuzeti obvezu da će tražiti posao, obrazovati se ili obavljati neki drugi društveno koristan posao. Posebne se mjere poduzimaju radi prevencije i ublažavanja posljedica prezaduženosti.

Hrvatska je u rujnu 2002. donijela prvi Program borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti. Program je sadržavao kratkoročne i srednjoročne mjere, posebice u odnosu na socijalno ranjive skupine (dugotrajno nezaposleni, starije osobe, djeca, korisnici socijalne pomoći, osobe s invaliditetom i dr.), u području radnog zakonodavstva, politike plaća, politike zapošljavanja i zaštite od nezaposlenosti, porezne politike, mirovinskog sustava, zdravstvene zaštite, stanovanja, obrazovanja, obiteljske politike, socijalne skrbi te civilnog društva. Međutim, dobar dio mjera ostao je neproveden i izostalo je primjereno praćenje provedbe Programa. Osim toga, Hrvatska je pri kraju izrade svojeg JIM-a i NAP-a, koji će pokrivati razdoblje od 2006. do 2008. Svrha je spomenutih dokumenata pripremiti Hrvatsku za puno sudjelovanje u OMC-u na području suzbijanja siromaštva i socijalne isključenosti u procesu pristupanja Europskoj uniji

Cyberbullying u porastu zbog sve veće dostupnosti mnogobrojnih medija i slabe upućenosti roditelja o tim tehnologijama

UDRUGE IZVJEŠĆUJU S MEĐUNARODNIH SKUPOVA: 3. konferencija Međunarodne mreže dječjih savjetodavnih linija, 1.- 4. listopada 2006., Stockholm, Švedska

Savjetodavne se linije velikom brzinom kreću naprijed, razvijaju se i prilagođuju razvoju tehnologije. Tako danas djeca u zapadnim zemljama savjete mogu dobiti ne samo telefonski, kao što je donedavna bio slučaj i u Hrvatskoj, nego i elektroničkom poštom, SMS-om, na *chatovima* i forumima. Time se u iskrenoj i otvorenoj komunikaciji želi spriječiti da dijete postane žrtva ili nasilnik na internetu.

U svijetu danas postoji 88 dječjih savjetodavnih linija

U organizaciji Međunarodne mreže dječjih savjetodavnih linija *Child Helpline International* (CHI), koju čini 88 dječjih savjetodavnih linija iz cijelog svijeta, od 1. do 4. listopada 2006. u Stockholmu održana je 3. međunarodna konferencija savjetodavnih linija.

Cilj je te mreže povezati dječje savjetodavne linije, ponajprije manje iskusne s iskusnijima te zemljopisno bliske, kako bi se, razmjenjujući iskustva u radu, uspješnije.

Osim što okuplja savjetodavne linije za djecu diljem svijeta, CHI okuplja i nevladine organizacije i njihove volontere i aktiviste te donatore. Naime, većina dječjih savjetodavnih linija projekti su nevladinih organizacija, kao što je slučaj i s udrugom *Hrabri telefon* - telefon za zlostavljanu i zanemarenu djecu.

Hrabri telefon član je mreže od njezina osnutka 2003. te je dosad sudjelovao na sve tri međunarodne konferencije. Iako su glavne teme ovogodišnje konferencije bile *Djeca i nasilje, Kako doprijeti do djece* te *Strateški planovi savjetodavnih linija*, sve brži tehnološki razvoj na području komunikacija i njegov utjecaj na djecu prožimao je cijelu konferenciju, pa čak i dominirao njome. Savjetodavne se linije velikom brzinom kreću naprijed, razvijaju se i prilagođuju razvoju tehnologije. Tako danas djeca u zapadnim zemljama savjete mogu dobiti ne samo telefonski, kao što je donedavna bio slučaj i u Hrvatskoj, nego i elektroničkom poštom, SMS-om, na *chatovima* i forumima.

Prateći svjetske trendove, *Hrabri telefon* nudi pomoć djeci na savjetodavnoj liniji za zlostavljanu i zanemarenu djecu **0800-0800** svakim radnim danom od 9 do 18 sati, no otvorena je i mogućnost da se pošalje upit e-poštom na adresu info@hrabritelefon.hr te na forumu na URL-u www.cybermed.hr. Unatoč tim novostima u komunikaciji, mogućnosti za razvitak i unapređenje komunikacije s djecom i dalje su velike i potrebne.

Internet može predstavljati ozbiljnu opasnost za djecu

Naime, internet postaje sve češće korišten medij i sve popularniji među djecom. Iako omogućuje brzu dostupnost različitih zanimljivih informacija te komunikaciju s velikim brojem ljudi, važno je biti svjestan opasnosti koje može predstavljati. *Hrabri telefon* je 2004. u suradnji s Poliklinikom za zaštitu djece grada Zagreba proveo istraživanje o iskustvima djece pri korištenju internetom, kojim je bilo obuhvaćeno 4000 djece osnovnoškolske dobi, a namjera mu je bila ispitati navike i iskustva djece pri korištenju internetom, s posebnim osvrtom na izloženost neprimjerenim porukama i pitanjima elektroničkom poštom i na *chatovima*. Rezultati upućuju na to da se najveći broj djece samostalno naučio koristiti internetom, isprobavajući ili čitajući stručne časopise, te da se većina djece njime koristi bez prisutnosti i nadzora roditelja i odraslih osoba. Pokazalo se da je **27% djece** bilo **izloženo porukama sa seksualnim sadržajima**, pri čemu **četvrtina djece** izjavljuje da je imala **uznemirujuću emocionalnu reakciju**. Usto, **28% djece** navodi da im je netko **na chatu postavljao pitanja o intimnim detaljima**: u 70% slučajeva o seksu, 46% o intimnim

dijelovima tijela (veličina spolovila, veličina grudi), 34% o iskustvima u samozadovoljavanju, 14% o vlastitim iskustvima. Poziv na sastanak ili seks (npr. prijedlog za *cyber*-seks, seks preko telefona, *hoćeš li se seksati*) dobilo je 8% djece. Pritom **27% djece smatra da je u redu otići na sastanak s internetskim prijateljem bez pratnje roditelja**, što predstavlja izrazito rizičnu grupu djece za iskustvo seksualnog zlostavljanja.

Dobiveni su podaci zabrinjavajući i upućuju na to da je problem neugodnih i uznemirujućih iskustava na internetu sve zastupljeniji i u našem društvu, da djeca imaju nedovoljno razvijenu svijest o opasnostima na koje mogu naići pri korištenju internetom, a oblici (samo)zaštite nedovoljno su razvijeni i integrirani.

Nedovoljna uključenost i educiranost roditelja

Drugi važan aspekt ovog problema odnosi se na **nedovoljnu uključenost roditelja, učitelja i drugih odraslih** u program prevencije i edukacije o sigurnosti djece na internetu.

Cyberbullying je također u porastu jer je djeci dostupniji sve veći broj medija, a roditelji, nažalost, nisu svjesni opasnosti koje ta tehnologija nosi sa sobom. Naime, roditelji često ne kontroliraju što djeca rade s različitim tehničkim pomagalicama (što pišu u porukama, što slikaju mobitelima i sl.) ili zato što nemaju vremena ili iz straha da ne naruše privatnost vlastite djece. Mnogi se roditelji i zbog vlastita neznanja i neiskustva na području osjećaju nesigurnima i nemoćnima da uopće pokrenu pitanje pravilnog korištenja. Učitelji i roditelji često postavljaju pitanje koji znakovi upućuju na to da je dijete uključeno u neprikladne aktivnosti putem tehnologije virtualne komunikacije. Međutim, kako bi se spriječilo da dijete postane žrtva ili nasilnik na internetu, potrebno je s njim uspostaviti iskrenu i otvorenu komunikaciju. Roditelji bi trebali objasniti djetetu opasnosti interneta te ga ohrabriti da im se povjeri ako ima kakvih problema.

Stoga i *Hrabri telefon* svoje aktivnosti planira usmjeriti na edukaciju djece i njihovih roditelja radionicama, tribinama, predavanjima i zajedničkim druženjima roditelja i djece te tiskom edukativnih i informativnih brošura.

Napokon, kako je na zatvaranju konferencije zaključila i osnivačica CHI-a Valerie Howarth, svi sudionici, predstavnici dječjih savjetodavnih linija, s obzirom na rastuće opasnosti za djecu, pozvani su da još snažnije podižu svijest javnosti o dječjim pravima te opasnostima i prijetnjama koji stoje na putu odrastanja jer je svako pojedino dijete bitno i najvažnije.

[DRUŽBA BRAĆE HRVATSKOG ZMAJA - najplodonosnija građanska udruga u dvadesetom stoljeću](#)

CIVILNO DRUŠTVO IZ ARHIVA

Društvo je postavilo temelj za osnivanje važnih kulturnih institucija: godine 1907. osnovalo je zagrebačku Gradsku knjižnicu, muzej i arhiv, a godine 1909. Društvo za spašavanje u Zagrebu, koje će poslije prerasti u Hitnu pomoć. Potaknulo je ujedno stvaranje zagrebačkoga Etnografskog muzeja.

Družba braće hrvatskog Zmaja, jedna od najvažnijih i najplodonosnijih građanskih udruga u dvadesetom stoljeću u Hrvatskoj, osnovana je 16. studenoga 1905. u Zagrebu.

Društvo, prvotnim imenom Ustanovu družbe braće zmaja ognjenoga, osnovala su dvojica domoljuba entuzijasta Emilij Laszowski i Velimir Deželić. Ciljevi Društva već su na početku

formulirani kao nastojanje na očuvanju i obnovi zaboravljenih spomenika kulture, postavljanju spomenika znamenitim pojedincima te, ukratko, rad na podizanju svijesti o bogatstvu povijesti i kulture vlastite domovine.

Osnivači mnogobrojnih kulturnih ustanova, ali i Hitne pomoći

Društvo se nakon četiri desetljeća postojanja (1905.-1946.) moglo pohvaliti iznimnim doprinosom zajednici. Ne samo što je postavilo velik broj spomen-ploča i spomenika zaslužnim pojedincima (poslije će se pojedini članovi Društva šaljivo osvrtni na to ističući da ih neki zbog toga nazivaju) već je i održalo oko 800 predavanja na povijesne, književne, etnološke i druge teme te izdalo više od 40 publikacija uglavnom povijesne tematike. Društvo je postavilo temelj važnim kulturnim institucijama. Godine 1907. osnovalo je zagrebačku Gradsku knjižnicu, muzej i arhiv, a godine 1909. i Društvo za spašavanje u Zagrebu, koje će poslije, pod patronatom Poglavarstva grada Zagreba, prerasti u Hitnu pomoć. Potaknulo je stvaranje Pučkog sveučilišta u Zagrebu, koje je na kraju preuzeo posebni odbor kraljevskih sveučilišnih profesora u Zagrebu, te stvaranje Etnografskog muzeja u Zagrebu.

Svojim najvećim postignućem Društvo je smatralo pronalazak i očuvanje posmrtnih ostataka Zrinskih i Frankopana te njihovo prenošenje iz Austrije u Hrvatsku 1919.

Cjelokupna djelatnost počivala na volonterstvu

Cjelokupna djelatnost društva počivala je na volonterskim načelima: članovi nisu imali materijalne koristi od rada u Društvu (Velimir Deželić, a nakon njega Emilij Laszowski, besplatno su vodili gradsku knjižnicu, Deželićevi i Širolini sinovi volontirali su kao knjižničari). Međutim, članom Društva nije mogao postati svatko - meštarski zbor morao je glasovati o svakoj pristupnici te je mogao odbiti neke od molitelja. Zato je članstvo u Društvu služilo na osobitu čast. Članovi, koji su prigodom primanja u Društvo prolazili kroz obred bratimljenja, bili su se dužni međusobno pomagati i izvan bratstva. Do 1946. u članstvo je primljeno više od tisuću ljudi.

O velikom utjecaju što ga je Društvo imalo na građane svjedoči to što su predavanja, koja su bila besplatna (a predavači, uglavnom članovi Društva, nisu bili honorirani za njih), katkad bila toliko popularna da je gradska vijećnica znala biti premala da primi sve zainteresirano pučanstvo.

Rad Društva tijekom godina toliko se razgranao da su 1925. ustanovljene ove sekcije: historijsko-filološka, filozofsko-pedagoška, literarno-umjetnička, prirodoslovno-medicinska, pravno-socijalna, bogoslovno-karitativna i trgovačko-industrijalna.

Na čelu Družbe bio je veliki meštar s odborom od sedam meštara i sedam zamjenika (meštarski zbor). Meštari su bili na čelu pojedinih sekcija. Veliki meštar, kao i ostali meštari, birali su se na razdoblje od pet godina.

Mnogobrojni uglednici na čelu Društva

Dužnost velikog meštara između 1905. i 1935. obavljao je Emil Laszowski, od 1936. do 1942. Milutin Mayer, 1943. Mato Zuvičić, od 1943. do 1945. Velimir Deželić.

Sjedište Društva bilo je u Zagrebu, u Kamenitim vratima (koja je Društvo spasilo od rušenja), u prostorijama koje su dobili od grada Zagreba i u kojima su uredili gradski muzej i knjižnicu. Međutim, Društvo je i u drugim hrvatskim krajevima imalo svoje ogranke, a posebno je bio aktivan onaj u Dubrovniku.

U Društvu su se okupljali muškarci (iako je to bilo mimo pravila, znale su biti primane i žene) iz raznih političkih stranaka, različitih pogleda, međutim jednako spremni da služe velikoj patriotskoj ideji, da se .

Neki od istaknutih članova Društva bili su i Alojzije Stepinac, Milan Ogrizović, Dane Gruber, Rudolf Horvat, Josip Bužan, Robert Frangeš, Janko Barle, Mile Starčević, Ivan Bojničić, Kerubin Šegvić, Vjekoslav Klaić, Vladimir Prebeg, Vladimir Mažuranić, Mirko Seljan, Ante Biankini, dakle pripadnici različitih političkih stranaka, vlasti i opozicije.

Društvo ponovno djeluje od 1990. godine

Društvo, koje je neprekinuto djelovalo od 1905. sve do 1946., ukinuto je odlukom Ministarstva unutarnjih poslova NR Hrvatske od 4. ožujka 1946. Godine 1990. ponovno se aktiviralo kao nevladina, nepolitička i neprofitna udruga i otada neprekinuto djeluje, također na polju očuvanju hrvatske povijesti i kulture.

ISKUSTVO IZ RINGA KAO KAPITAL ZA RAZVOJ SOCIJALNE FILANTROPIJE

EKOLOŠKA POLJOPRIVREDA KAO PODUZETNIČKI POTHVAT

"Sve moje sportsko iskustvo prenio sam u ovaj poduzetnički pothvat", kaže Mavrović.

"Sport me naučio da je svaki početak ponajprije stvaranje osjećaja sigurnosti u sebi i kad čovjek potpuno ovlada tim osjećajem, kad postane apsolutno siguran da nešto želi, onda to i može ostvariti. Druga je stuba prema svakom uspjehu prikupljanje znanja, a tek onda dolazi novac."

Socijalno poduzetništvo ima jednu malo poznatu dimenziju, a to je da isključuje konkurentnost temeljenu na čuvanju tajne poslovnog uspjeha. , rekao nam je bivši boksač Željko Mavrović, koji je prije šest godina u Brestovcu pokraj Požege, na površini od 300 hektara, pokrenuo ekološku proizvodnju žitarica, a zbog motiva s kojim ju je pokrenuo i načina rada koji je u međuvremenu razvio predstavnik je onih poduzetnika za koje se može reći da se bave socijalnim poduzetništvom.

Socijalno poduzetništvo isključuje konkurentnost

Baveći se poduzetništvom kojemu cilj nije samo profit, kakvo je ekonomija poznavala do danas, nego i misija postizanja dobrobiti zajednice u kojoj se profit ostvaruje, dosad je osnovao tri tvrtke i jednu zadrugu: *Eko-imanje Mavrović*, koje se bavi proizvodnjom žitarica, *Mavrović Eko Klara* za pekarske proizvode, *Eko Mavrović* za prodaju pekarskih proizvoda te *Eko centar Mavrović*, koji se bavi obrazovanjem, istraživanjem i obukom radnika i drugih koji su zainteresirani za ekološku poljoprivredu.

ekološki podrazumijeva da čovjek razmišlja o okolišu, pazi na njega i suživljava se s njim i sa svim živim bićima koji ga okružuju. Osnova rada na ekološkim načelima jest da čovjek, brinući i štiteći okoliš, ljude i sva druga živa bića oko sebe, čini najbolje za sebe i stvara suživot i sklad sa svojom okolinom i svojim okolišem. Takvo razmišljanje ima onda i jednu socijalnu notu - stvaraju se neke drukčije moralne vrijednosti koje prenosimo drugima u svojoj zajednici. Čovjek koji tako razmišlja shvaća da njegov zadatak nije samo stvoriti materijalne i druge vrijednosti nego i djelovati i živjeti tako da i druge ljude oko njega potakne da slijede njegov

primjer>, objašnjava Mavrović i dodaje kako je ekološka poljoprivreda u današnjici kakva jest nužna ako želimo razvoj koji može jamčiti budućnost našoj djeci.

Ekološka poljoprivreda - jedina opcija opstanka

, ističe naš sugovornik.

Kaže i da u nas postoji velika zabluda o čistoj i zdravoj prirodi, posebice plodnoj zemlji. Potencijala ima samo u Lici, na Kordunu, i u Gorskom kotaru, i to u nekim zabačenim krajevima, koji su i sociološki devastirani. To su mali potencijali, smatra Mavrović, dostatni samo za mala gospodarstva. Što se pak Slavonije tiče, u kojoj se obrađuje na stotine tisuća hektara zemlje, ona je zbog korištenja umjetnim gnojivima veoma devastirana. Po korištenju tim gnojivom prednjačimo u Europi, nalazimo se na petome ili šestome mjestu, smatra Mavrović.

Sport je način brza učenja u životu

Na pitanje je li bilo teško pokrenuti jedan takav projekt odgovorio je kako mu je veoma pomoglo iskustvo sa sportom. , objašnjava i dodaje kako čovjek današnjice smatra da je na početku svakog posla potreban najprije novac. On je u sportu naučio da je svaki početak ponajprije stvaranje osjećaja sigurnosti u sebi i kad čovjek postane apsolutno siguran da nešto želi, onda to i može ostvariti. Druga stuba prema svakom uspjehu jest prikupljanje znanja, zatim okupljanje ljudi koji su potrebni za stvaranje potrebnih okolnosti, a tek onda dolazi novac. <Čovjek koji je posumnjao u sebe, u svoje vrijednosti, u svoje sposobnosti, ima najteži zadatak. Njemu nikad nije dovoljno novca, prijatelja, projekata, planova, znanja... Uvijek mu trebaju još dva prijatelja, još dva milijuna dolara, još i još>, objasnio je Mavrović prisjećajući se kako je još s 15 godina bio siguran da će biti prvak svijeta. Tada se, kaže, kao što je to rekao i Paulo Coelho u *Alkemičaru*, cijeli svemir *uroti* da se želja ostvari. Dodaje kako čovjek stvara svoju misao, a kad je ona pozitivna, snažna i čista, sve je drugo prilično jednostavno. Naravno da uvijek ima i raznih teškoća, ali u njemu je, kaže, uvijek bilo dovoljno snage i strpljivosti da ih prevlada.

U tvrtkama radi više od stotinu ljudi

Za Slavoniju se, kaže, odlučio sasvim slučajno, u razgovoru s jednim prijateljem koji mu je pomogao u pronalasku i otkupu zemlje. To sad ocjenjuje dobrim izborom jer se, kako kaže, sve stvaralo od nule: novo područje, novi ljudi, novi odnosi... Danas u njegove četiri tvrtke radi više od sto zaposlenika. Posebno je ponosan na tvrtku *Mavrović Eko Klara* d. o. o, koja je osnovana u suradnji sa zagrebačkom pekarnicom *Klara*. U toj su se tvrtki, kaže, spojili jedno novo doživljavanje svijeta i jedna tradicija pekarstva. Stvorili su, uvjeren je, osnovu za možda najkvalitetniju hrvatsku pekarsku tvrtku: od kvalitete procesa proizvodnje do odnosa među ljudima. Usto čine sve da u Edukacijskom centru, kroz koji prolaze ljudi različitih profesija i dobi, i praktično prikažu sve ono čime se bave. Zadovoljan je, kaže, jer su rezultati očiti. Pokazuju da su dobro obavili pripreme za posao, a novac je došao kao posljedica dobra rada. Tu je možda i tajna uspjeha jer, kako je zaključio Mavrović, kad se bez misije želi postići samo financijski rezultat, onda nema velika rezultata. Onda čovjek prevari i sebe i druge...

Važnost prenošenja znanja

Upravo zato što je od početka smatrao da je važno prenositi znanje Mavrović je u okviru svojeg imanja 2003. osnovao Centar za edukaciju, a cilj mu je da svima onima koji su zainteresirani za pokretanje sličnog projekta ili ih jednostavno zanima zašto je takav način proizvodnje bolji na vlastitu primjeru pokažu što se sve i kako može raditi. Centar svim zainteresiranima pruža konzultantske usluge, a važna mu je zadaća najširu javnost informirati o važnosti ekološke poljoprivrede. Jer, kako je rekao Mavrović, cijela se Hrvatska sporo kreće u tom smjeru, a oni u Centru žele prikazati da je takva vrsta proizvodnje moguća i poželjna.

S obzirom na to da veoma dobro surađuju s Općinom Brestovec, s Gradom Požegom te s Požeško-slavonskom županijom, u Centar im dolazi i mnogo djece, mladih i umirovljenika. Predavači su uglavnom oni koji imaju iskustva u ekološkoj poljoprivredi ili rade na Mavrovićevo imanju, a način predavanja oblikuju ovisno o dobnoj i obrazovnoj strukturi slušača koji dolaze na predavanje. Mavrovićevo je imanje temelj gospodarstva toga kraja pa je u lokalnoj zajednici iznimno dobro prihvaćen. Zadovoljan je time, no volio bi, kaže, kad bi njegov primjer slijedilo više ljudi i na drugim područjima Hrvatske. Jer ekološka poljoprivreda nije samo način na koji se zarađuje novac potreban za svakodnevnu egzistenciju nego i filozofija života u kojoj se dio radne energije, profita, znanja i odgovornosti vraća u zajednicu iz koje čovjek crpi vlastitu dobit.

KVOTA IZLOVA TUNE UDVOSTRUČENA UNATOČ UPOZORENJIMA DOMAĆIH I MEĐUNARODNIH UDRUGA

Konferencija o zaštiti atlanske tune u Dubrovniku okupila predstavnike hrvatskih udruga, Greenpeacea i WWF-a

U povodu održavanja konferencije Međunarodne komisije za zaštitu atlantske tune od 16. do 27. studenoga 2006. u Dubrovniku u hrvatske je vode prvi put uplovio Greenpeaceov jedrenjak *Rainbow Warrior* te je, uz predstavnike mreže hrvatskih udruga *Zeleni forum* i predstavnike WWF-a, pokušao utjecati na donošenje odluke o budućnosti industrije uzgoja tune

U povodu održavanja konferencije Međunarodne komisije za zaštitu atlantske tune ICCAT od 16. do 27. studenoga 2006. u Dubrovniku u Hrvatsku je doplovio i Greenpeaceov brod *Rainbow Warrior (Dugin ratnik)*. Na konferenciji se okupilo oko 500 povjerenika iz 40 zemalja svijeta koji su odlučivali o budućnosti industrije uzgoja tune, ali i o opstanku populacije te vrste.

Tuna - najugroženija vrsta u Sredozemnome moru

ICCAT je međunarodna organizacija odgovorna za reguliranje količine i načina izlova tune. Zbog prekomjernoga i nekontroliranog lova tune ta je vrsta postala jedna od najugroženijih u Sredozemnome moru. Tijekom posljednjih 20 godina populacija odrasle tune smanjila se za čak 80%. Ukupni ulov tune u Sredozemlju premašuje legalnu kvotu više od 37% te je trenutačna situacija više nego alarmantna. Nevladine organizacije zahtijevaju da se zaštite područja mriješta i rasta tune u Sredozemlju, produži sezonska zabrana lova tune, povećaju minimalne lovne veličine jedinki, obavljaju redovite i obvezatne neovisne kontrole tunolovaca i farma tuna, provodi bolja kontrola utjecaja uzgajališta na podmorje te saniraju

onečišćena područja. Ta su stajališta u zajedničkom zagovaranju predstavili udruga *Sunce* kao koordinator *Zelenog foruma*, mreže 37 nevladinih organizacija iz Hrvatske, te međunarodne nevladine organizacije WWF (Svjetski fond za zaštitu prirode) i *Greenpeace*.

U povodu tog događaja *Greenpeace* je prvi put uplovio u hrvatske vode sa svojim legendarnim brodom *Rainbow Warrior*. Brod je od 13. do 15. studenoga uplovio u luku Split, a u Dubrovniku je boravio do 27. studenoga, odnosno do završetka konferencije ICCAT-a. Prije dolaska u Sredozemlje *Rainbow Warrior* je boravio u Novoj Gvineji, gdje su se provodile akcije vezane za spašavanje šuma.

***Rainbow Warrior* najstariji je *Greenpeaceov* brod**

Rainbow Warrior najstariji je i zbog svoje povijesti najzanimljiviji *Greenpeaceov* brod. Naime, izgrađen je 1957., a 1987. zamijenio je prvi *Rainbow Warrior*, koji su francuski tajni agenti raketirali i uništili u vodama Novog Zelanda tijekom kampanje protiv francuskih nuklearnih pokusa u Tihom oceanu. Tom je prigodom i poginuo član posade broda, službeni *Greenpeaceov* fotograf. Novozelandska je policija uspjela dokazati odgovornost francuskih agenata za počinjeno djelo te je na kraju *Greenpeaceu* isplaćena odšteta. Od tog je novca kupljen novi brod, ribarica, koja je preuređena te danas služi za različite *Greenpeaceove* akcije. *Rainbow Warrior* dug je 55 m, težak 555 t, doseže brzinu od oko 10 čvorova te se može koristiti snagom vjetra jer ima i jedra. Kapacitet je broda 30 putnika, od kojih je 15 stalnih članova posade koji održavaju brod, a ostali su sudionici kampanja i gosti. Za godinu-dvije taj brod odlazi u zasluženu mirovinu u neka toplija mora.

Tisuće posjetitelja na brodu

Tijekom boravka u Splitu *Rainbow Warrior* bio je otvoren za javnost. Tijekom samo jednog dana više od 700 posjetitelja posjetilo je i obišlo brod, pogledalo izložbu o ugroženosti tune te projekcije filmova o očuvanju mora i oceana. U nekoliko dana boravka u Dubrovniku brod je posjetilo oko 2000 građana i školaraca.

Dana 15. studenoga *Rainbow Warrior* je, zajedno s predstavnicima medija i članovima udruge *Sunce* i *Zelena akcija*, isplovio put Brača. Ispred mjesta Bobovišća održana je konferencija za novinare, na kojoj su predstavnici *Greenpeacea*, među ostalim, dali potporu lokalnoj udruzi *Naše more* u borbi protiv izgradnje ilegalnog tunogojilišta na toj lokaciji.

Unatoč upozorenjima kvota udvostručena

Unatoč jasnim upozorenjima znanstvenika i nevladinih organizacija koje su nazočile konferenciji na mogući kolaps populacije plavorepe tune u Sredozemlju, 26. studenoga na konferenciji u Dubrovniku Međunarodna komisija za zaštitu atlantske tune (ICCAT) za sljedeće četverogodišnje razdoblje odobrila je kvotu gotovo dvostruko veću od one koju su preporučili znanstvenici iz samog ICCAT-a. Nisu donesene preporučene mjere za produljenje lovostaja tijekom sezone mrijesta niti je osnovano povjerenstvo za identificiranje ilegalnog lova.

"Današnja odluka biti će zabilježena u povijesti jer je uništila kredibilitet ICCAT-a kao regionalne organizacije za upravljanje ribolovom. Ovo je skandal bez presedana koji je označio kraj budućnosti za tunu u Sredozemlju", rekao je Sergi Tudela iz sredozemnog ureda WWF-a.

"Industrija ulova i tova tune u Sredozemlju želi nastaviti voditi ovaj posao kao i dosad, premda ovakvim upravljanjem uništavaju populaciju tune, a time i vlastitu budućnost. Europska komisija dala im je dopuštenje da unište jednu od ekonomski najvrjednijih vrsta Sredozemlja", izjavio je Sebastian Losada iz *Greenpeacea*.

Stanje ulova i tova tune u Sredozemlju još je jedan jasan primjer kako odgovorne vlade i regionalne organizacije za upravljanje ribolovom nisu u mogućnosti osigurati održivo korištenje morskih resursa.

Svinjokolje: kraj stoljetnoj tradiciji

USKLAĐIVANJE HRVATSKOG ZAKONODAVSTVA SA ZAKONODAVSTVOM EU-a

Prema novom Zakonu o zaštiti životinja, koji će stupiti na snagu 1. siječnja 2007., individualna će zlostavljanja životinja napokon moći biti sankcionirana, a stroge kazne određivat će i za napuštanja životinja. Budući zakon donosi obvezu omamljivanja životinja prije klanja u kućanstvima pa će se i tradicije morati mijenjati i prilagođavati sve strožim etičkim standardima.

U Hrvatskoj je trenutačno na snazi Zakon o dobrobiti životinja, no kako u tom zakonu ima mnogo nedostataka i nedorečenosti, ove se godine pristupilo izradi novoga. Ona je potaknuta i sve većom senzibiliziranošću građana za životinje te nužnošću prilagodbe hrvatskog zakonodavstva europskomu. Ono što odmah upada u oči jest promjena naziva zakona, raniji naziv Zakon o dobrobiti životinja zamijenjen je novim nazivom Zakon o zaštiti životinja.

Zakon se primjenjuje na sve kralježnjake

Iako oba zakona u mnogim dijelovima, unatoč tomu što u nazivima imaju riječi *dobrobit* i *zaštita*, zapravo nalikuju priručniku za iskorištavanje životinja, novi 'priručnik' donosi odredbe koje će pridonijeti kontroli iskorištavanja životinja i daljnjem razvoju hrvatskog zakonodavstva na području zaštite i prava životinja. Za razliku od Zakona o dobrobiti životinja, koji je obuhvaćao ribe, ptice i sisavce, Zakon o zaštiti životinja odnosi se na sve

kralježnjake, iako to nije posve točno kad se uzme u obzir činjenica da se ne primjenjuje na lov i ribolov. Ni u ovom zakonu, kao ni u prijašnjemu, životinje nisu definirane kao osjećajna bića, što se zasigurno namjerno izbjegava zbog odredaba koje reguliraju njihovo iskorištavanje i ubijanje. Stoga je Zakon o zaštiti životinja zasigurno i kontroverzan jer dopušta nešto što naziv i bivšega i sadašnjeg zakona ne podrazumijeva.

Zabrana uzgoja životinja za krzno

Vratimo se kralježnjacima, koje bi budući zakon, osim od lovaca i ribolovaca, trebao štiti. Iako budući zakon donosi mnoge pozitivne odredbe, koje će barem malo pomoći životinjama, treba naglasiti da je jedina prava zaštita životinja ona koja potpuno zabranjuje njihovo iskorištavanje i ubijanje. Spomenimo jednu takvu, o kojoj se mnogo govorilo i koju je poduprlo čak 73,7% građana (neovisno istraživanje agencije *Spem Komunikacije*, d.o.o.). Riječ je o zabrani uzgoja životinja za krzno, koja je dio Zakona o zaštiti životinja što stupa na snagu 1. siječnja 2007., no s prijelaznim razdobljem od cijelog desetljeća, u kojem će se i dalje nastaviti ubijati životinje zbog prestiža i glamura.

Zabrana iskorištavanja životinja u laboratorijima

Još jedna odredba štiti životinje od iskorištavanja i ubijanja, a odnosi se na životinje u laboratorijima. Riječ je o odredbi kojom se zabranjuje korištenje i ubijanje životinja radi istraživanja ili razvoja sastojaka, kombinacija sastojaka i gotovih kozmetičkih proizvoda, što je zasigurno povezano i s time što sve više građana ne želi kupovati proizvode za svakodnevnu upotrebu čijoj je proizvodnji prethodila okrutnost nad životinjama.

Kad spominjemo ubijanje životinja, ne može se preskočiti klanje, najbrutalniji čin čovjeka prema životinji. Nedavno klanje kokoši u sklopu performansa Vlaste Delimar u Klovićevim dvorima pokazalo je da je zakonsko reguliranje odnosa prema životinjama vrlo nužno i da ono mora stalno napredovati jer se ono što se nekad smatralo normalnim i prihvatljivim danas osuđuje i zahtijeva strože sankcioniranje. Klanje u kućanstvima također treba strogu zakonsku regulativu, koja je u Europskoj uniji već dugo na snazi. Budući zakon donosi obvezu omamljivanja životinja prije klanja, iako, nažalost, ne od strane stručne osobe, stoga se i tradicije moraju mijenjati i prilagođavati sve strožim etičkim standardima.

Napokon sankcionirana i individualna zlostavljanja

Individualna zlostavljanja životinja napokon će moći biti sankcionirana, jer u vrijedećem Zakonu o dobrobiti životinja ta kaznena odredba izostaje. Stroge će se kazne određivati i za napuštanja životinja, što će zasigurno utjecati na one koji razmišljaju o ovome okrutnome i bezobzirnom činu. Građani trebaju biti upoznati sa Zakonom o zaštiti životinja kako bi se poduprla njegova primjena. O budućem zakonu treba još puno pisati kako ne bi ostao samo mrtvo slovo na papiru, a tomu svakako treba pridonijeti i savjesniji rad izvršnih tijela. Ovaj je zakon zasigurno samo početak promjena u zakonodavstvu kad je riječ o zaštiti životinja, no vrlo je važan za one koji se za svoja prava ne mogu izboriti sami.

KAKAV JE UTJECAJ GLOBALIZACIJE NA SIROMAŠTVO I NEJEDNAKOST U SVIJETU?

Globalizacija ide na ruku svim razvijenim zemljama koje su se liberalizirale, a kažnjava one zemlje u razvoju koje to nisu učinile.

Globalizacija, kao integracija gospodarstva u svijetu, u posljednjih 25 godina pokazala se kao prilika, ali i kao opasnost. Gubitnici zbog globalizacije jesu one zemlje u razvoju koje nisu iskoristile mogućnost sudjelovanja u tom procesu. Drugim riječima, najveći propust u protekla dva desetljeća nije u tome što je gospodarska integracija išla predaleko, nego što nije išla dovoljno daleko.

Svakodnevno smo svjedoci rasprava o tome kako globalizacija, trgovinska liberalizacija i povećan priljev izravnih stranih ulaganja u zemlje u razvoju, zajedno s poboljšanjima u prijevozu i komunikacijama, utječu na povećanje siromaštva i ekonomskih nejednakosti. Ipak, taj odnos nije tako jednoznačan pa zastupnici globalizacije tvrde da taj proces donosi besplatne i opće koristi: omogućuje gospodarski razvoj (što je preduvjet za smanjivanje siromaštva), smanjuje siromaštvo i dohodovnu nejednakost te pospješuje dugotrajnu demokratizaciju i političku stabilnost. Protivnici izjednačavaju globalizaciju sa socijalnim i ekološkim uništavanjem, porastom siromaštva i nejednakosti te uništavanjem postojećega socijalnog tkiva. Globalizacija također pridonosi porastu netradicionalnih prijetnja, kao što su terorizam i širenje zaraznih bolesti. Antiglobalisti naglašavaju i da se nejednakost nastavila povećavati u sadašnje doba globalizacije te da je globalizacija uvjetovala to povećanje. Stoga vjeruju da je jedini način zaustavljanja tih nepovoljnih trendova ili posve zaustaviti procese integracije ili im nametnuti mnoge standarde vezane uz rad, zapošljavanje i socijalnu politiku.

Rasprava je zamagljena nepostojanjem terminološke i konceptualne jasnoće te često nedovoljno promišljenim ocjenama povezanosti globalizacije, siromaštva i nejednakosti. Stoga se čini vrijednim barem malo rasvijetliti ovu krajnje kontroverznu temu. Ni globalizacija ni siromaštvo ni nejednakost nisu jednoznačno definirani, posebice kad se te pojave tumače tako da obuhvate mnogobrojne ekonomske, socijalne, političke i kulturološke dimenzije.

Definicija globalizacije i siromaštva

Usprkos tomu što se taj pojam često koristi i što se o njemu intenzivno raspravlja, ne postoji točna ili opće prihvaćena definicija globalizacije. Postojeće definicije kreću se u rasponu od

onih usmjerenih samo na ekonomske odrednice - razinu uključenosti nacionalnoga gospodarstva u širenje tržišta, posebice u pogledu trgovine i kapitalnih ulaganja - do širih opisa koji obuhvaćaju uključenost zemalja i regija u svijetu u gospodarske, političke, socijalne i kulturološke tijekove. Prema shvaćanju Svjetske banke, "globalizacija se može sažeti u globalno kretanje roba, usluga i kapitala, ali i informacija, ideja i ljudi". Ekonomska je globalizacija povijesni proces, učinak ljudskih inovacija i tehnološkog razvoja. Ona se oblikovala tijekom cijeloga 20. stoljeća, iako u velikim cikličnim varijacijama, te je u posljednjim desetljećima postala iznimno snažna pojava.

Razina globalizacije obično se mjeri stopom gospodarske integracije - udjelom međunarodne trgovine u bruto domaćem proizvodu (BDP-u) ili udjelom izravnih stranih ulaganja u BDP-u, ali mogu se upotrijebiti i druge mjere, kao što je obujam imigracije u SAD-u.

Siromaštvo se obično definira kao neposjedovanje novca ili dovoljno novca te posjedovanje malo ili nedovoljno imovine. Ono može biti *dohodovno* - bez mogućnosti zadovoljavanja minimalnih životnih potreba - i *nedohodovno* - koje obuhvaća i neka druga životno važna obilježja, najčešće vezana uz razinu obrazovanja, zdravlja, prehrane i sl. Dohodovno siromaštvo obično se promatra kao *apsolutno* i *relativno*. Apsolutno siromaštvo odnosi se na dio stanovništva koji živi ispod *granice siromaštva*, tj. određenog iznosa raspoloživog dohotka. Relativno siromaštvo pokazuje koliki dio stanovništva ima dohodak manji od određenog postotka prosječnog dohotka kućanstva. Siromaštvo se može očitovati u različitim oblicima, uključujući neposjedovanje novca i materijalnih sredstava potrebnih za osiguranje pristojne egzistencije, gladi i pothranjenosti, lošeg zdravlja, nedostupnosti ili ograničene dostupnosti obrazovanja i drugih temeljnih javnih usluga, povećanoj smrtnosti, uključujući smrtnost djece zbog bolesti, beskućništvu i neodgovarajućim uvjetima stanovanja, nesigurnom životnom okruženju, socijalnoj diskriminaciji i izolaciji. Nejednakost je neravnomjernost u raspodjeli dohotka, imovine ili potrošnje među svim članovima društva. Postoji više načina i mjera nejednakosti, a najčešće se upotrebljava Ginijev koeficijent u rasponu od 0 do 1, s time da 0 pokazuje potpunu jednakost, a 1 potpunu nejednakost.

Utjecaj globalizacije na siromaštvo i nejednakost

Apsolutno siromaštvo i nejednakost različiti su koncepti, ali su usko povezani. Mnoga društva smanjivanje siromaštva i uklanjanje nepravednih nejednakosti vide kao važne ciljeve mjera javne politike. Razlike u životnim mogućnostima uvelike određuju sposobnost bijega iz siromaštva. Na primjer, nejednakosti u pristupu zdravstvenoj zaštiti, obrazovanju ili političkim pravima mogu znatno smanjiti sposobnost pojedinca da se otrgne od siromaštva. Kako je jasno pokazano u UNDP-ovu *Izveštaju o ljudskom razvoju* iz 2005., nejednakost u velikoj mjeri uvjetuje siromaštvo.

Iako većina akademskih i institucionalnih istraživanja zaključuje da globalizacija potiče gospodarski rast te da su ukupne koristi globalizacije veće od ukupnih troškova, čini se da je utjecaj globalizacije na siromaštvo znatno kontroverzniji. Najutjecajniji izvori, većinom studije međunarodnih institucija, zaključuju da globalizacija smanjuje siromaštvo. Ipak, mnogi su pojedini istraživači isticali da empirijske analize koje vode do tog zaključka imaju mnoge konceptualne pogreške.

Podaci Svjetske banke pokazuju da je stopa siromaštva u svijetu pala s 29,6% u 1990. na

23,2% u 1999. (Tablica 1). Zajedničko djelovanje snažnijega gospodarskog rasta i male sistemske promjene u nejednakosti diljem svijeta znatno su potaknule napore prema smanjivanju siromaštva. Prema ovim procjenama - a to su ipak samo procjene - apsolutni broj siromašnih tijekom promatranog razdoblja smanjio se za 123 milijuna ljudi ili 10%.

Tablica 1 Regionalni prikaz broja siromašnih u zemljama u razvoju

regija	broj ljudi koji žive s manje od 1 postotak ljudi koji žive s dolara na dan (u milijunima) manje od 1 dolara na dan					
	1987.	1990.	1999.	1987.	1990.	1999.
istočna Azija i Pacifik, isključujući Kinu	418	486	279	26,6	30,5	15,6
Europa i srednja Azija	1	6	24	0,2	1,4	5,1
latinska Amerika i Karibi	64	48	57	15,3	11,0	11,1
Bliski istok i sjeverna Afrika	9	5	6	4,3	2,1	2,2
južna Azija	474	506	488	44,9	45,0	36,6
podсахarska Afrika	241	217	315	46,6	47,4	49,0
ukupno	1.183	1.292	1.169	28,3	29,6	23,2
isključujući Kinu	880	917	945	28,5	28,5	25,0

Izvor: *World Bank, Global Economic Perspectives, 2003.*

Dollar i Kraay u članku *Trade, Growth and Poverty* u časopisu *The Economic Journal* iz 2004. navode da je prvi put u povijesti broj siromašnih u svijetu pao. Također navode da je smanjivanje siromaštva u zemljama s niskim dohocima usko povezano s porastom BDP-a u tim zemljama. Tako je ubrzani gospodarski rast zemalja s niskim dohocima vodio nezabilježnom smanjivanju siromaštva (imajući na umu apsolutnu granicu siromaštva od jednog dolara na dan). Siromaštvo je najviše smanjeno u Indiji i Kini, dok se povećalo u podсахarskoj Africi i u mnogim tranzicijskim zemljama.

Napokon, kad govorimo o globalizaciji i siromaštvu, možemo podsjetiti na to da se tijekom 20. stoljeća u svijetu znatno povećao prosječni dohodak po glavi stanovnika, što je pridonijelo smanjivanju siromaštva, ali sa znatnim razlikama među zemljama. Ipak, dohodak mjeren u raspoloživome u novcu nije sve, pa kada se u obzir uzmu i druge mjere blagostanja, jasno se vidi da su mnoge siromašne zemlje ostvarile znatan napredak. Neke siromašne zemlje, npr. Šri Lanka, imaju vrlo zavidne socijalne pokazatelje. Kad se u obzir uzmu podaci o obrazovanju i očekivanom trajanju života, dobiva se posve drukčija, znatno povoljnija slika od one koju daju samo podaci o dohotku.

Globalizacija je prilika, ali i opasnost

Integracija gospodarstva u svijetu u posljednjih 25 godina bila je dramatična. Iskustva zemalja koje su se uključile u svjetsko gospodarstvo od kraja 1980-ih pokazuju da sam proces nosi znatne koristi, pridonosi povećanju dohotka i smanjivanju siromaštva te omogućuje nekima od najsiromašnijih država da počnu sustizati bogatije zemlje. Kombinacija snažnoga gospodarskog rasta uz male promjene u nejednakosti u tim zemljama uvelike je pospješila napore prema smanjivanju siromaštva. Istodobno, u mnogim zemljama u razvoju u vrijeme globalizacije nije osiguran dovoljan gospodarski rast ponajviše stoga što se veliki dio tih zemalja nije gospodarski integrirao. U mnogim zemljama u razvoju i tranziciji razlog je

ponajprije to što nije ostvarena potpuna liberalizacija. Globalizacija gotovo sigurno ide na ruku svim razvijenim zemljama koje su se liberalizirale, a kažnjava posebice one zemlje u razvoju koje to nisu učinile.

Naravno, ostaje još mnogo neriješenih pitanja. Prvo, što ljudima uopće znači živjeti u globaliziranom svijetu? Upotreba mjera raspodjele dohotka i nejednakosti jedna je strana priče, ali prosječna osoba pogođena globalizacijom gospodarstva ne brine se puno za Ginijev koeficijent. Drugo je pitanje što je s položajem i ulogom većine nerazvijenih zemalja koje gotovo da uopće nisu osjetile gospodarski rast, pogotovo u većem dijelu Afrike i Južne Amerike.

Globalizacija je prilika, ali i opasnost. Gubitnici zbog globalizacije jesu one zemlje u razvoju koje nisu iskoristile mogućnost sudjelovanja u tom procesu. Drugim riječima, najveći propust u protekla dva desetljeća nije u tome što je gospodarska integracija išla predaleko, nego što nije išla dovoljno daleko. Martin Wolf u tekstu *The big lie of global inequality* (*Financial Times*, 2000) lijepo je rekao da će kritičari, ako sad uvjere vlade u potrebu zatvaranja njihovih gospodarstava, time uništiti najbolju nadu za dugotrajno smanjivanje siromaštva i globalnih nejednakost u svijetu.

Globalizacija kao integracija gospodarstva u svijetu u posljednjih 25 godina pokazala se kao prilika, ali i kao opasnost. Gubitnici zbog globalizacije jesu one zemlje u razvoju koje nisu iskoristile mogućnost sudjelovanja u tom procesu. Drugim riječima, najveći propust u protekla dva desetljeća nije u tome što je gospodarska integracija išla predaleko, nego što nije išla dovoljno daleko.

Dvije inicijative u zaustavljanju zaduženosti hrvatskih građana

Kako u Hrvatskoj uskladiti primanja i troškove?

U izdanju RIFIN-a iz Zagreba još prije godinu dana izašla je knjiga *Vodič za razumijevanje osobnih financija* autora doc. dr. sc. Guste Santinija i mr. sc. Sandre Bebek. Ovo ljeto UNDP, u suradnji s Hrvatskom udrugom banaka, pokrenuo je projekt radionica za građane o upravljanju osobnim financijama. I jednomu i drugom projektu zajednički je cilj borba protiv začaranoga kruga prezaduženosti hrvatskih građana.

U izdanju RIFIN-a iz Zagreba još prije godinu dana izašla je knjiga *Vodič za razumijevanje osobnih financija* autora doc. dr. sc. Guste Santinija i mr. sc. Sandre Bebek. Kako je ta knjiga jedina takve vrste u Hrvatskoj, a s obzirom na stalni rast zaduženosti hrvatskih građana, njezina je aktualnost neupitna.

Štoviše, potaknut istim problemom zaduženosti hrvatskih građana, Program Ujedinjenih naroda za razvoj (UNDP) pokrenuo je ovo ljeto projekt *Kako uskladiti primanja i troškove* u obliku interaktivnih radionica za građane. Projekt se provodi u suradnji s Ministarstvom gospodarstva, rada i poduzetništva, uz financijsku potporu Ministarstva vanjskih poslova Kraljevine Norveške, a osmišljen je u suradnji s Hrvatskom udrugom banaka.

Radionice o štednji za cijelu Hrvatsku

Razlozi za pokretanje tog projekta jesu mogućnost da znatan dio stanovništva više ne bude kadar otplaćivati dugove, olakšan postupak ovrhe te promjene do kojih će dovesti uvođenje

Hrvatskog registra obveza po kreditima (HROK), što predstavlja potencijalnu prijetnju i bankarskom sektoru i građanima kao njegovim klijentima. To je ujedno i razlog zašto su same banke odlučile provesti besplatne radionice za građane o upravljanju osobnim i obiteljskim financijama pod naslovom *Kako uskladiti primanja i troškove?* Radionice su vodili zaposlenici banaka uključenih u projekt, a od lipnja do studenoga 2006. održano je 27 radionica za građane. Trenutačno, nakon završetka pilotne faze, provodi se evaluacija u sklopu koje će biti dokumentirani utjecaji i poslovne prednosti koje je takav angažman banaka postigao i time utjecao na cijelo područje društveno odgovornog poslovanja u Hrvatskoj. Također se definiraju preporuke za nastavljnje projekta, koji bi se u budućnosti trebao provoditi na području cijele Hrvatske.

Da bankari među prvima pokušavaju zaliječiti rane snažnog konzumerizma, koji je zahvatio sve tranzicijske zemlje, pa tako i Hrvatsku, pokazuje primjer na početku spomenute knjige Guste Santinija i Sandre Bebek. Ta knjiga dvoje ekonomista izdana je u biblioteci RIFIN-a namijenjenoj nestručnoj javnosti, običnim građanima koji su u tranzicijskim previranjima i sami postali žrtvom ponude i potražnje novostvorenih tržišta.

Knjiga demistificira nerazumljivi žargon financijskog planiranja, bankarstva, investicija, osiguranja i poreza, a namjera joj je običnom građaninu objasniti abecedu upravljanja osobnim financijama.

Knjigom protiv začarane borbe s novcem

Kao što je pokazala dosadašnja praksa prekomjernog zaduživanja, bez osobne financijske pismenosti i znanja, put do financijske neovisnosti mnogo je teži, a ukupni su troškovi veći. Pogrešne okolnosti i navike u potrošnji i štednji, predrasude i strah, većinu hrvatskih građana, unatoč njihovom obrazovanju i radu, doveli su u začaranu borbu s novcem. Dok žive u uvjerenju da će više novca riješiti probleme, njihovi troškovi utrkuju se s njihovim prihodima, nikad ne dopuštajući ulaganja koja donose profit. Takav model općenito je temelj današnjega, u dugove stjeranog društva i sve veće financijske nesigurnosti. Stoga je svrha ove knjige potaknuti na razmišljanje koje će običnim ljudima pomoći u eliminiranju vlastitih predrasuda i otkrivanju novih mogućnosti u upravljanju financijama kako bi postigli određenu financijsku sigurnost i, prije svega, izbjegli gubitke.

Knjiga je napisana jasnim, jednostavnim i razumljivim jezikom. U knjizi je obilje jednostavnih objašnjenja, praktičnih primjera, slikovitih grafikona, crteža, tablica i ilustracija. Na sve ovisnike o konzumerizmu poticajno mogu djelovati mnogobrojne mudre izreke o potrošnji, koje kratak fitilj emocionalnih "šopinga" možda mogu usporiti promišljanjem i vlastitom transakcijskom analizom.

Prema riječima doc. dr. sc. Guste Santinija, "bolja informiranost pojedinca pridonijet će većoj transparentnosti hrvatskoga financijskog tržišta, od čega koristi mogu imati svi iz financijske industrije."

U elektroničkom obliku knjiga je dostupna na internetskoj stranici: www.rifin.com

Pitate? Odgovaramo.

mr. sc. Marija Zuber
savjetnica-urednica u časopisu *Računovodstvo i financije*
e-pošta: mzuber@rif.hr

UGOVOR O RADU NA ODREĐENO VRIJEME

Pitanje:

Udruga provodi projekt koji financira donator iz inozemstva. Za realizaciju projekta je potrebno zaposliti dvije osobe. S obzirom na to da je prema Zakonu o radu trajanje radnog odnosa na određeno vrijeme ograničeno na tri godine, a procjenjuje se da će realizacija ovog projekta trajati barem pet godina, može li neprofitna organizacija ipak zaposliti radnike na određeno vrijeme dok traje provođenje projekta?

Odgovor:

Prema čl. 15. Zakona o radu (NN, br. 137/04.) ugovor o radu na određeno vrijeme se može zaključiti za realizaciju određenog poslovnog poduhvata, ali je trajanje ugovora na određeno vrijeme ograničeno na tri godine, osim ako nije drugačije određeno kolektivnim ugovorom koji obvezuje poslodavca. Prema tome, ako neprofitna udruga nema zaključen kolektivni ugovor kojim bi to pitanje bilo regulirano na odgovarajući način, dužna je s zaposlenicima koje angažira na realizaciji projekta sklopiti ugovor o radu na neodređeno vrijeme. Ako neprofitna udruga zaposli radnike na neodređeno vrijeme, a nakon realizacije ovog projekta više nema potrebe za radom radnika, niti izvora financiranja iz kojih bi namirivala obveze za plaće i druga prava tih radnika, može im otkazati ugovor o radu zbog polovno uvjetovanih razloga. Radnici kojima poslodavac otkáže ugovor o radu na neodređeno vrijeme zbog razloga ekonomske prirode, imaju pravo na otpremninu i pravo na otkazni rok. Dužina otkaznog roka i visina otpremnine ovise o navršenim godinama rada kod poslodavca koji otkazuje ugovor o radu. Ako radni odnos traje navršenih pet godina, radnik ima pravo na otkazni rok u trajanju od dva mjeseca i na otpremninu u visini pet trećina prosječnih bruto plaća koje je ostvario u tri mjeseca prije prestanka radnog odnosa. Tijek otkaznog roka produžuje se za razdoblje korištenja godišnjeg odmora, bolovanja i porodnog dopusta. Prema tome, neprofitna organizacija je dužna pri planiranju projekta i novčanih sredstava potrebnih za njegovu realizaciju, planirati i novčane obveze koje joj kao poslodavcu nameću propisi radnog prava. Osim plaća i naknada koje su izravno u funkciji provođenja projektnih zadataka, neprofitna organizacija mora planirati i novčane obveze koje su povezane s ispunjavanjem zakonom propisanih prava radnika u slučaju prestanka radnog odnosa na neodređeno vrijeme, bez krivnje radnika.

UGOVOR O RADU NA NEODREĐENO VRIJEME

Pitanje:

Kakve su posljedice za neprofitnu organizaciju ako unatoč zakonskom ograničenju prema kojem ugovor o radu na određeno vrijeme može trajati najduže tri godine, zaključi s radnikom ugovor na određeno vrijeme na rok od pet godina?

Odgovor:

Neprofitna udruga ima obveze poslodavca kao i svaka druga pravna osoba. Pravilo je da pri zasnivanju radnog odnosa s radnikom zaključi ugovor na neodređeno vrijeme, a samo iznimno, u slučajevima za koje je to dozvoljeno čl. 15. Zakona o radu, može zaključiti ugovor

o radu na određeno vrijeme. Ugovor o radu se može zaključiti na određeno vrijeme radi zamjene odsutnog radnika, za obavljanje sezonskih poslova i za zasnivanje radnog odnosa čiji je prestanak unaprijed utvrđen objektivnim razlozima koji su opravdani rokom, izvršenjem određenog posla ili nastupanjem određenog događaja. Za sve te slučajeve je, osim za zamjenu odsutnog radnika, propisano najduže trajanje ugovora od tri godine.

Ako je ugovor o radu na određeno vrijeme sklopljen protivno odredbama Zakona o radu ili ako radnik ostane raditi kod poslodavca i nakon proteka roka na koji je zaključen ugovor na određeno vrijeme, tada se po samom zakonu smatra da je sklopljen ugovor na neodređeno vrijeme.

U slučaju sklapanja ugovora na određeno vrijeme na rok od pet godina, automatski bi se po zakonu smatralo da je riječ o ugovoru o radu na neodređeno vrijeme, iako su stranke radnog odnosa u ugovor upisale odredbu o unaprijed određenom trajanju radnog odnosa. To znači da bi se radnik u postupku zaštite prava iz radnog odnosa mogao pozvati na čl. 15. st. 5. Zakona o radu i dokazati da je zaposlen na neodređeno vrijeme, što bi u slučaju otkazivanja radnog odnosa imalo za posljedicu obvezu poslodavca da mu isplati otpremninu i osigura pravo na otkazni rok.

Sa svih strana

Transparency International: Indeks korupcije u RH isti kao lani

Hrvatska se na ljestvici Transparency Internationala nalazi na 69. mjestu, u društvu sa zemljama poput Brazila, Kine, Egipta i Gane

Hrvatska je na Indeksu percepcije korupcije Transparency Internationala za 2006. ocijenjena istom ocjenom kao i prošle godine: 3,4. Time je potvrđen negativan trend koji traje još od 2001, kad je ocjena bila 3,9. Iako nije riječ o egzaktnim ocjenama koje se mogu u potpunosti uspoređivati, taj trend zabrinjava i pokazuje da poslovni ljudi i analitičari ne primjećuju nikakve pozitivne pomake u suzbijanju korupcije u Hrvatskoj. S druge strane, ohrabruje da nakon pet godina nije ponovo zabilježen pad ocjene.

Ako želi suzbiti korupciju na razinu koja neće ugrožavati poštenu tržišnu utakmicu i pravednu raspodjelu resursa, Hrvatska mora hitno poduzeti odlučne korake, počevši od prilagodbe legislative do primjene transparentnih postupaka u radu tijela javne vlasti. Donošenje programa aktivnosti suzbijanja korupcije apsolutno je pohvalno, no da bi se korupcija uspješno suzbila, mnogo je važnija provedba svih zacrtanih programa.

Indeks percepcije korupcije *Transparency Internationala* najopsežnije je svjetsko ispitivanje percepcije korupcije, a ta je udruga po njemu prepoznatljiva diljem svijeta. Provođi se od 1996., a ove godine obuhvaća rekordan broj od 163 zemlje. Rezultati su sastavljeni na temelju ukupno 18 ispitivanja koja su provele strane nezavisne ustanove, a ispitanici su bili poslovni ljudi i analitičari. Ocjene se kreću od 1 (potpuna korupcija) do 10 (bez korupcije).

SDF predstavio rezultate istraživanja na temu zaštite manjinskih prava

ZAGREB, 31. listopada 2006. (Hina) - Na okruglom stolu o integraciji nacionalnih manjina Srpski demokratski forum (SDF) predstavio je rezultate istraživanja koja je proveo na temu

uspostavljanja manjinske samouprave i ostvarivanja prava na jednake šanse pri zapošljavanju u javnim službama na područjima od posebne državne skrbi, koja su bila zahvaćena ratom. "Činjenica je da postoje problemi u realizaciji Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina iz 2002.", rekao je izvršni direktor SDF-a Ljubo Manojlović osvrćući se na rezultate SDF-ova istraživanja.

Pritom je istaknuo kako je utvrđeno da je zaživjela kulturna autonomija manjina, njihova zastupljenost u lokalnoj samoupravi i financiranje, ali ne i manjinska samouprava kroz vijeća nacionalnih manjina te zapošljavanje manjina u državnoj upravi i pravosuđu.

, rekao je Manojlović i ocijenio da je vrijeme da pitanje prava manjina postane predmetom rasprave u cijeloj Hrvatskoj.

William Jeffers, voditelj USAID-a za Hrvatsku, agencije koja je financirala istraživanje SDF-a, rekao je da se u zaštiti i promicanju prava nacionalnih manjina u Hrvatskoj dosta postiglo, ali da je pred nama još puno posla.

"Uspjeh će biti postignut kad se, zahvaljujući Ustavnom zakonu, omoguće jednake šanse manjinama u zapošljavanju i izražavanju stajališta putem vijeća nacionalnih manjina", rekao je i dodao da je za građane Hrvatske važno da traže odgovore na pitanja koje su prednosti i dobrobiti multietničkog društva, pa i kad Hrvatska postane članica EU-a.

Predsjednik Vladina ureda za ljudska prava Luka Mađerić ustvrdio je da je sadašnja Vlada učinila iskorak u provedbi zakonodavnih rješenja vezanih uz nacionalne manjine i da je kao partner spremna na zajedničko djelovanje s organizacijama civilnog društva. "Nacionalne manjine duboko su utkane u hrvatsko društvo i njihov identitet važno je zaštititi, ali ne kroz segregaciju, nego integraciju", rekao je i istaknuo važnost upozoravanja na kršenje prava manjina kako bi se ono moglo suzbiti.

Voditelj stručnog tima Davor Gjenero ocijenio je da je društvena klima za manjine danas bolja nego u prijašnjim godinama, ali da je pitanje u kojoj se mjeri prenijela na razine lokalne vlasti i u područja od posebne državne skrbi. Upozorio je i da još nema volje političkih tijela da se pri uspostavi novih javnih služba počne provoditi načelo pozitivne diskriminacije.

Crveni križ pokreće akciju pridobivanja volontera

ZAGREB, 17. listopada 2006. (Hina) - Hrvatski crveni križ (HCK) najavio je da će među građanima Zagreba i Čakovca pokrenuti akciju pridobivanja novih članova volontera, a građani će se o suradnji moći izjasniti u anketi koju će studenti provoditi u kućanstvima. Crveni križ pokreće projekt pridobivanja novih članova volontera kroz ankete u kućanstvima po uzoru na njemački i austrijski Crveni križ, koji na taj način uspijevaju potaknuti velik broj ljudi na dobrotvorni rad i uvijek znaju s koliko ljudi mogu računati u kriznim situacijama.

Dvadesetak studenata u uniformama i s iskaznicama HCK obilazit će kućanstva u Čakovcu te južna zagrebačka naselja (Novi Zagreb, Jarun, Srednjake i dr.), gdje će građane pitati jesu li voljni aktivno surađivati s Hrvatskim crvenim križem, bilo volonterskim radom bilo izdvajanjem novčanog iznosa za dobrotvorne svrhe.

Za dobrotvorni rad u HCK dobrodošli su svi, od mlađih ljudi do umirovljenika, koji svoje slobodno vrijeme žele posvetiti pomaganju drugima. Sve informacije o suradnji s Crvenim križem građani mogu dobiti na besplatnom telefonu 0800 200 160.

Ovogodišnja 3. nacionalna konferencija o volonterstvu posvećena djeci i mladima

Nacionalna zaklada dodijelila 10 priznanja učenicima osnovnih škola za provedbu najinovativnijih volonterskih inicijativa u povodu Međunarodnog dana volontera

Nacionalna zaklada za razvoj civilnog društva i Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti u povodu obilježavanja Međunarodnog dana volontera 5. prosinca organizirali su 3. nacionalnu konferenciju o volonterstvu pod nazivom *Volonterstvo i mladi: volontiram - dobro biram!*, koja je održana u muzeju *Mimara* 4. prosinca 2006.

U povodu obilježavanja tog dana Nacionalna je zaklada uputila poziv svim školama da učenici osmisle volontersku akciju kojom će pridonijeti razvoju svoje lokalne zajednice pod nazivom *Što možemo učiniti za svoju zajednicu - naš otisak srca*. Na poziv Zaklade odazvale su se 62 osnovne škole iz Republike Hrvatske i dostavile joj svoje prijedloge inicijative. 10 odabranih prijedloga volonterskih inicijativa osvojilo je po 10.000 kuna sa svrhom provedbe volonterske inicijative. Priznanja za najinovativnije prijedloge volonterske akcije dobili su sljedeći učenici: Ana-Marija Kralj, Osnovna škola *Sveti Martin na Muri*, Sveti Martin na Muri; Dijana Bukovčan, Osnovna škola prof. Blaža Mađera, Novigrad Podravski; Barbara Vugrinec, Osnovna škola *Sveti Petar Orehovec*, Orehovec; Marija Repalust, Osnovna škola *Draškovec*, Draškovec; Marta Kmet, Osnovna škola Mate Balote, Buje; Gabrijele Oroz, Osnovna škola *Đuro Pilar*, Slavonski Brod; Jelena Pantić, Centar za odgoj i obrazovanje *Goljak*, Zagreb; Ana Marasović, Osnovna škola *1. listopada 1942*, Čišla, Područna škola *Kostanje*, Čišla; Luka Premelč, Osnovna škola Sidonije Rubido-Erdödy, Gornja Rijeka; Sara Trnski, Osnovna škola *Fran Koncelak*, Drnje, Područna škola Josipa Generalića, Hlebine

Priznanja nagrađenim učenicima osnovnih škola uručila je potpredsjednica Vlade i ministrica obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti Jadranka Kosor, a plakete *Škola - prijatelj zajednice* školama iz kojih su nominirani nagrađeni radovi uručio je ministar znanosti, obrazovanja i športa Dragan Primorac. Nakon što djeca uspješno provedu volontersku akciju, u prvoj polovici 2007. Nacionalna će zaklada školama uručiti još jednu nagradu - računalo. Prema riječima upraviteljice Nacionalne zaklade Cvjetane Plavša-Matić, svrha je te kampanje, kao i 3. nacionalne konferencije o volonterstvu posvećene mladima, da se među mladim ljudima snažnije potakne jačanje vrijednosti volonterskog rada, a u kontekstu novog Zakona o volonterstvu da se rasprave mogućnosti koje za mlade ljude otvara volonterski angažman te ono najvažnije - odgoj i obrazovanje najmlađih o vrlinama srca koje u svojoj biti zagovara volonterstvo.

Potpisana izjava o osnivanju Humanitarne zaklade Ana Rukavina

ZAGREB, 28. studenog 2006. (Hina) - Obitelj preminule novinarkine Ane Rukavine, Hrvatska udruga leukemija i limfomi i redakcija Vjesnika potpisali su danas, nakon komemoracije novinarki koja je nedavno umrla od leukemije, zajedničku izjavu o osnivanju Humanitarne zaklade Ana Rukavina.

Cilj zaklade je prikupljanje financijskih sredstava za formiranje Registra dobrovoljnih davatelja koštane srži i banke matičnih stanica.

Za to je potrebno oko sedam milijuna kuna. Dosad je u dobrotvornoj akciji "Spas za Anu", u kojoj je prikupljan novac za njezino liječenje u SAD-u, osigurano najmanje 1,2 milijuna kuna, a najavljene su i nove donacije, rekla je Hini tajnica Hrvatske udruge leukemija i limfomi Jadranka Santini.

Od ukupne svote će se 2,5 milijuna kuna upotrijebiti za nabavu opreme za Zavod za

tipizaciju tkiva Kliničkog bolničkog centra Zagreb.

Ostatak je potreban za tipizaciju 10.000 ljudi čiji će podaci ući u registar. Tipizacija je postupak određivanja podudarnosti matičnih stanica i koštane srži kod davatelja i korisnika.

Do registracije zaklade novac koji je dosad prikupljan čuvat će se na računu Udruge i osobnom računu Ane Rukavine, najavila je Santini. Dogovoreno je da će predsjednica zaklade Ane Rukavine biti njezina majka Marija Rukavina, a članovi Upravnog odbora bit će Anini kolege novinari koji su sudjelovali u akciji prikupljanja pomoći.

16 dana aktivizma: Komemoracija žrtvama inkvizicije

U povodu ovogodišnje kampanje 16 dana aktivizma i Međunarodnog dana borbe protiv nasilja nad ženama Ženska mreža Hrvatske organizirala je komemorativni skup žrtvama inkvizicije koji je održan 23. studenoga 2006.

Komemoracija je održana na Dubravkinom putu, na mjestu na kojem je pogubljena Magda Herucina, posljednja žena žrtva inkvizicije koja je na tome mjestu spaljena. Suzana Kulović govorila je o političkom diskursu zaboravljenog femicida, Neva Tölle pročitala je optužnicu i zapisnik jednog ročišta sudske rasprave u procesu protiv Kate Canković. Bojana Genov pročitala je tekst objavljen an Radio Vatikanu 27. veljače 2006. "Dominikanci i inkvizicija". Na kraju je Ankica Lepej završila komemoraciju s pjesmom "Svjedočenje vjere".

>Na tragu takva povijesna odnosa prema ženama jesu i današnje teškoće koje imaju žene. Tradicionalni patrijarhalni odnosi su sveprisutni u našem društvu, ali oni su jednostavno neodrživi, jer su protivni kako hrvatskom tako i Ustavu Europske unije koji jamče jednakopravnost spolova<, rekla je Kulović. Prema njezinu mišljenju, ustrajanje na održavanju stereotipnih rodni uloga u obitelji koje se uglavnom sastoji od ženskog trpljenja muškog nasilništva radi održanja svetog braka i cjelovitosti obitelji, besmisleno je i može imati koban ishod. Prečesto se u crnim kronikama dnevnih novina može pročitati kako je neku ženu mučki ubio muž nakon godina zlostavljanja. >Najčešći oblik kršenja ljudskih prava u Europi je nasilje nad ženama. Sve religijske tradicije nisu fer prema ženama i u svakoj od njih je sadržano mnogo toga što onemogućava ostvarivanje ženskih ljudskih prava i ravnopravnosti spolova<, istaknula je Kulović.

Zašto baš 25. studenoga? Taj je datum odabran za obilježavanje Međunarodnog dana borbe protiv nasilja nad ženama u znak sjećanja na sestre Mirabel koje je 1960. godine brutalno ubio diktator Trujillo u Dominikanskoj Republici. Na prvom sastanku feministica Latinske Amerike i Kariba, održanom u Bogoti 1981. godine, dogovoreno je da se taj datum počne obilježavati kao takav.

"Mislite na dane koji dolaze!"

Uoči Međunarodnog dana osoba s invaliditetom, 3. prosinca, Udruga osoba s invaliditetom Split provela je kampanju kojoj je bio cilj senzibilizirati širu javnost za probleme osoba s invaliditetom. Zaštitni znak akcije - Djed Mraz u kolicima - dijelio je promidžbene letke prolaznicima i građanima Splita koji su se zatekli u Marmontovoj ulici. Isti Djed Mraz smiješio se s jambo plakata na kojima je pisalo: "Mislite na dane koji dolaze!" Tom porukom htjelo se

upozoriti i pozvati građane, a i poslovne subjekte da se božićni konzumerizam usmjeri u najkorisnije svrhe u svojoj lokalnoj zajednici.

Udruga osoba s invaliditetom Split osnovana je 1983. godine sa ciljem skrbi o osobama s invaliditetom i poboljšanja kvalitete njihova življenja.

Udruga trenutno ima 470 članova s područja grada Splita. Okuplja oboljele od distrofije, cerebralne i dječje paralize, atrofije mišića, paraplegije, tetraplegije te druge osobe s oštećenjem tjelesnih organa i njihovih funkcija s posljedicom trajne invalidnosti.

Prema podacima popisa stanovništva iz 2001. godine u Splitu je evidentirano 21 000 osoba s invaliditetom svih kategorija (fizičkih i mentalnih). 5 000 od njih su osobe s tjelesnim oštećenjima od čega je 800 vezano za kolica. Udruga osoba s invaliditetom Split učlanjuje 470 tjelesnih invalida, od čega ih je 96 vezano isključivo za kolica.

mislite na dane koji dolaze!

3. XII. MEĐUNARODNI DAN OSOBA S INVALIDITETOM

UDRUGA OSOBA S INVALIDITETOM - SPLIT

CROATIA OSIGURANJE | ALIANCE | EUROPLEK | METROPOLIS | HRT | HUP